

Mellan pluggvägrande pojkar och duktiga flickor

Attityder, intressen och möjligheter till läsning bland kvinnliga elever på utvalda yrkesprogram

Rebecca Andersson
Ämneslärarprogrammet med
inriktning mot arbete i
gymnasieskolan

Examensarbete: 15 hp
Kurs: LGSV2A
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: VT 2019
Handledare: Jenny Bergenmar
Examinator: Olle Widhe
Kod: VT-19-1150-011-LGSV2A

Nyckelord: Skönlitteratur, yrkesprogram, intersektionalitet, multimodalitet

English Title: The girls in the middle – a study about attitude and opportunities related to fictional reading among female vocational students

Abstrakt

I den här studien undersöks läsintresse, läsattityder och läsmöjligheter bland kvinnliga elever som studerar på gymnasieskolans yrkesprogram. Med utgångspunkt i vår samtids allt snabbare mediala och digitala utveckling finns ett behov att identifiera skönlitteraturens plats i ungdomars vardag. Såväl i forskning som i den mediala debatten talas det ofta om ”pluggvägrande pojkar” och ”duktiga flickor”. Mellan dessa ytterligheter finns en stor mängd kvinnliga elever vars röster sällan lyfts fram. Syftet med undersökning är därför att bidra med ny kunskap kring attityder och möjligheter till skönlitterär läsning bland kvinnliga elever på utvalda yrkesprogram utifrån följande frågeställningar: 1. Vilka tankar kring läsattityder, läsintressen och läsmotivation uppvisas bland kvinnliga elever på utvalda yrkesprogram i relation till olika medier? 2. Vilka ämneskonstruktioner kan identifieras i svensklärares syn på litteraturundervisning på utvalda yrkesprogram? 3. Hur ser korrelationen ut mellan de textvärldar som undersökningens kvinnliga elever och lärare möter på fritiden och den läsning som sker inom skolans ramar? Studiens resultat visar att skönlitteraturen inte har någon framträdande plats i elevernas vardag. De upplever svårigheter i att finna koncentration och tid för skönlitterär läsning. Majoriteten av de kvinnliga eleverna uppvisar ändå en positiv inställning till skönlitteratur. Lärarna som undervisar på de aktuella yrkesprogrammen upplever ett motstånd mot skönlitterär läsning bland sina elever. De anpassar på olika sätt sin undervisning till yrkesprogrammets särskilda karaktär med ambition att rusta sina elever för framtiden. I sitt litteratururval ämnar lärarna välja litteratur som skapar läslust bland eleverna och de återger en samstämmig bild av elevers läsintresse. Enligt studiens lärare efterfrågar eleverna verklighetsnära berättelser. Studiens resultat bekräftar detta antagande till viss del men visar också att det efterfrågas romantiska skildringar, fantasy och science fiction. Avslutningsvis uppvisar studiens kvinnliga elever ett svalt intresse för den skönlitteratur som hittills har presenterats för dem inom skolans ramar.

1 Innehållsförteckning

2	Inledning	3
2.1	Bakgrund.....	3
2.2	Syfte och frågeställningar	4
2.3	Tidigare forskning	4
2.3.1	Attityder till läsning i olika miljöer.....	5
2.3.2	Litteratururval och läsmöjligheter på yrkesprogram	5
2.4	Teoretiskt ramverk.....	6
2.4.1	Multimodalitet och konvergenskultur	6
2.4.2	Mer än bara attityd	7
2.4.3	Genussystem och intersektionalitet i läsning.....	8
2.4.4	Ämneskonstruktioner i ny skepnad	9
2.5	Metod, material och etiska överväganden	10
2.5.1	Metod	10
2.5.1.1	Enkätstudie	11
2.5.1.2	Intervjustudie	12
2.5.2	Material.....	13
2.5.2.1	Urval	13
2.5.2.2	Skolorna.....	14
2.5.2.3	Gymnasieprogrammen	14
2.5.2.4	Eleverna.....	15
2.5.2.5	Lärarna	16
2.5.3	Etiska överväganden	16
3	Resultat	17
3.1	Läsattityd, läsintresse och läsmotivation	17
3.1.1	Läsattityd	17
3.1.2	Läsintresse	20
3.1.3	Läsmotivation	22
3.1.4	Sammanfattning.....	23
3.2	Den mångfacetterade läsningen	24
3.2.1	Läsning för arbetslivet.....	24
3.2.2	Läsning för självförverkligande.....	25
3.2.3	Läsning för framtiden	27
3.2.4	Sammanfattning.....	28
3.3	Två världar.....	28
3.3.1	Fritidsläsning och mediekonkurrens.....	28

3.3.2	Vad kännetecknar en god bok?	30
3.3.3	Läsning – ett mångbottnat begrepp.....	33
3.3.4	Sammanfattning.....	35
4	Diskussion	37
4.1	Med en intersektionell blick på normer	37
4.2	Ett onyanserat läsbegrepp	39
4.3	Kampen om medieutrymmet.....	40
4.4	Studiens begränsningar och framtida forskningsmöjligheter	42
5	Referenslista.....	43
6	Bilaga 1: Förteckning över ungdomslitteratur	45
7	Bilaga 2: Lista över kvinnliga elevers fritidsläsning	49
8	Bilaga 3: Intervjuguide.....	50

2 Inledning

Uppsatsens inledande kapitel tar avstamp i en kort bakgrundöversikt som ringar in undersökningens forskningsfält. Därefter presenteras syfte och frågeställningar, tidigare forskning inom området och ett teoretiskt ramverk. Kapitlet avslutas med ett avsnitt om metod, material och etiska överväganden.

2.1 Bakgrund

Världen vi lever i idag förändras i allt snabbare takt. Teknik som fick genomslag för några år sedan har redan ersatts med ny. Produktionen av filmer, tv-serier och podcasts ökar stadigt, samtidigt som den traditionella skönlitteraturen antar nya former genom elektroniska böcker och ljudböcker. Allting diskuteras och recenseras på sociala medier. Det traditionella bokformatet dominerar fortfarande skolans litteraturundervisning, vilket gör att kontrasterna mellan elevers privata och skolrelaterade textvärldar blir allt större. Hur påverkar detta nya medielandskap ungdomars läsvanor?

Resultaten i 2000-talets PISA-undersökningar har skapat debatt bland lärare, forskare och politiker. Undersökningarna har pekat på ökade klyftor mellan starka och svaga läsare, liksom större skillnader mellan flickor och pojkar. Skillnaderna skolor emellan har visat sig vara större än tidigare och socioekonomisk bakgrund verkar få allt större betydelse (Skolverket 2010, s.30). I relation till diskussionen kring läsning är det relevant att lyfta en av 2000-talets största förändringar inom skolvärlden. SCB (2017) har undersökt hur implementeringen av den nya läroplanen Gy 2011 har påverkat intagningen till yrkesprogram. Statistiken visar att det har skett en generell minskning av antalet ansökningar till dessa program. Den största nedgången återfinns bland kvinnliga elever med höga betyg, vars föräldrar tillhör den högre inkomstkvartilen.

Innehållet i statistiken pekar således mot att den nya läroplanen har medfört en ökad polarisering mellan yrkesprogram och studieförberedande program, särskilt gällande kvinnliga elever. Ett stort antal forskare har tagit fasta på skillnaden mellan flickors och pojkars läsning, vilket har resulterat i att en betydande del av läsforskningen har riktat in sig på pojkars läsning. Detta är ett angeläget forskningsområde utifrån flera aspekter. Det är samtidigt viktigt att inte glömma bort att klyftorna mellan starka och svaga läsare, liksom

skillnaderna mellan skolor och i socioekonomisk bakgrund, återfinns även bland flickor. Med avstamp i statistiken från SCB vill jag i min undersökning fokusera på kvinnliga elever som studerar yrkesprogram. Jag vill ta reda på vilka textvärldar de möter på fritiden och i vilken utsträckning de finner sin litteraturundervisning relevant. Jag vill också ta reda på hur lärare i dessa klasser motiverar sina litteraturval och hur de ser på sitt undervisningsuppdrag.

2.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att bidra med ny kunskap kring attityder och möjligheter till skönlitterär läsning bland kvinnliga elever på utvalda yrkesprogram utifrån följande frågeställningar:

- Vilka tankar kring läsattityder, läsintressen och läsmotivation uppvisas bland kvinnliga elever på utvalda yrkesprogram i relation till olika medier?
- Vilka ämneskonstruktioner kan identifieras i svensklärares syn på litteraturundervisning på utvalda yrkesprogram?
- Hur ser korrelationen ut mellan de textvärldar som undersökningens kvinnliga elever och lärare möter på fritiden och den läsning som sker inom skolans ramar?

2.3 Tidigare forskning

Det finns ett brett utbud av såväl svensk som internationell läsforskning. De avhandlingar och artiklar som återges nedan ringar alla in en eller flera aspekter som anknyter till mitt syfte. Olle Nordberg och Christina Olin-Scheller har på varsitt håll studerat elevers attityder till läsning samt spänningsfältet mellan fritidsläsning och skolläsning. Deras forskning är relevant i förhållande till min ansats att undersöka kvinnliga elevers attityder till läsning samt upplevda skillnader mellan skolläsning och fritidsläsning. Liksom de två föregående har Lotta Bergman uppmärksammat kontrasterna mellan läsning under skoltid respektive fritid. Hon lyfter även fram litteraturval ur ett lärarperspektiv. Det sistnämnda är intressant för studiens fokus på lärares skilda perspektiv och urvalsprinciper. Slutligen har Katrin Lilja Waltå studerat lärobokstexter yrkesprogram, vilket bidrar med perspektiv till diskussionen kring läsmöjligheter. Studierna som presenteras översiktligt här nedan återkommer i textens

avslutande diskussion. Tillsammans med resultaten från detta arbete kommer de att utgöra en grund för analys och slutsatser i förhållande till studiens forskningsfrågor.

2.3.1 Attityder till läsning i olika miljöer

I sin avhandling har Olle Nordberg (2017) studerat äldre gymnasieelevers attityder till läsning och förmåga att läsa fiktionstext. Eleverna i hans studie uppvisade en generellt sett positiv inställning till läsning, vilket står i kontrast till flera internationella mätningar. Eleverna i studien gjorde dock en tydlig uppdelning mellan fritidsläsning och skolläsning, där de menade att den förstnämnda stimulerar till reflektion medan den andra mest handlade om att bocka av uppgifter och klara tester (s.263).

Christina Olin-Scheller (2006) har undersökt gymnasieelevers textvärldar utifrån ett vidgat textbegrepp. Studien visade att den traditionellt utformade litteratur som eleverna mötte i skolan låg väldigt långt ifrån de textvärldar som de engagerade sig i på fritiden. Eleverna upplevde inget känslomässigt engagemang för läsningen i skolan och flera flickor uppgav att de saknade kvinnliga perspektiv i litteraturen (s.243).

2.3.2 Litteratururval och läsmöjligheter på yrkesprogram

Lotta Bergman (2007) har i sin avhandling försökt förstå varför svenskundervisningen ser ut på olika sätt i olika gymnasieklasser. En av undersökningsgrupperna var en klass på Barn- och fritidsprogrammet som till allra störst del bestod av kvinnliga elever (s.42). Klassens svensklärare upplevde elevgruppen som heterogen och hade därför svårt att välja gemensam litteratur som var intressant för alla att diskutera i klassrummet (s.106). I en annan artikel som har publicerats i "Mötesplatser" bidrog Bergman (2013) med lärares tankar om litteratururval i svenskundervisningen. Intervjuer med fyra lärare och en lärarstudent visade på stora individuella skillnader mellan vilken litteratur som valts ut och på vilka grunder valen har genomförts.

Katrin Lilja Waltå (2016) har analyserat två läromedelsserier i litteratur för yrkesprogram. Undersökningen visade att litteratururvalet nästan uteslutande var kopplat till de olika yrkesinriktningarna. Representationen av manliga och kvinnliga författare skiljde sig mellan böcker som riktade sig till ett flick- respektive ett pojkdominerat yrkesprogram. På de flickdominerade yrkesprogrammen var omkring hälften av textsidorna i de programspecifika

läromedlen författade av kvinnor (s.108). I läromedel riktade mot pojkdominerade program var den manliga dominansen betydligt mer påtaglig med 70% av textsidorna skrivna av män (s.100). I läromedelsserien med en mer generell inriktning mot yrkesprogram var 32% av textsidorna skrivna av kvinnliga författare (s.101).

2.4 Teoretiskt ramverk

Den aktuella undersökningen är indelad i en kvantitativ respektive kvalitativ del. Dessa två delar utgår från två olika teoretiska verktygslådor. Den mer kvantitativt inriktade enkätundersökningen utgår från det generella begreppet ”inställning”, vilket specificeras genom en uppdelning i tre delbegrepp: attityd, intresse och motivation. Intervjuerna, som tillhör undersökningens kvalitativa del, utgår från de ämneskonstruktioner som har tagits fram av Lars-Göran Malmgren (1996). Konstruktionerna har modifierats för att bättre stämma överens med de olika perspektiv som är aktuella i den undersökta kontexten.

I tillägg till det grundläggande teoretiska ramverket spelar två ytterligare begreppspar en stor roll för det resultat som presenteras. Multimodalitet och konvergenskultur samt genussystemteori och intersektionalitet är begrepp som bidrar till analysen av forskningsresultatet.

2.4.1 Multimodalitet och konvergenskultur

Christina Olin-Scheller har ägnat en betydande del av sin forskning åt multimodalitet och narrativ kompetens (Se t.ex. Lundström & Olin-Scheller 2010). I en artikel baserad på en föreläsning vid Karlstads universitet lyfter Olin-Scheller (2014) olika perspektiv på läsning och läsundervisning genom ett resonemang kring multimodalitet. Multimodala texter kan förutom skriven text bestå av exempelvis bilder, tal och ljud. För att undersöka förståelse i förhållande till multimodala texter kan begreppet narrativ kompetens användas. Begreppet innefattar bland annat förståelse för berättelsens uppbyggnad, förmåga att kunna ta del av ett socialt samspel kring narrativet på digitala plattformar samt kunna reflektera över de egna reaktionerna (s.8).

Henry Jenkins (2012) talar om konvergenskultur och mediekonvergens. Jenkins definierar konvergens som ”flödet mellan medieplattformar, samarbetet mellan olika mediebranscher och rörligheten hos mediepubliken som söker överallt i jakten på upplevelser” (Jenkins 2012,

s. 15). Med detta begrepp som utgångspunkt lyfter Jenkins hysterin som uppkom i samband med böckerna om Harry Potter och de konflikter som uppstod i dess kölvatten. I en av dessa konflikter delades lärare och bibliotekarier i olika läger, där vissa såg Harry Potter-kulturen som en möjlighet att fånga elevers intresse och andra såg det som en risk för moraliskt förfall (s.210). Jenkins menar att det engagemang som barn och tonåringar visade inför Harry Potter genom att läsa böcker, se filmer och producera egna texter är en grundläggande del i konvergenskulturen. I en intervju förklarade ett Harry Potter-fan för Jenkins att "[d]et är en sak att diskutera temat i en novell man aldrig tidigare har hört talas om och inte heller bryr sig om. Det är en helt annan sak att diskutera innehållet i en kompis 200 sidor långa opus om Harry och Hermione som det har tagit honom eller henne över tre månader att skriva" (Jenkins 2012, s.189).

Utifrån begreppen multimodalitet och mediekonvergens utgår den här undersökningen från ett vidgat perspektiv på text och läsning. Detta avspeglas dels i enkäten, där eleverna själva får definiera vilka medier de anser innehåller skönlitteratur. Dels har det i lärarintervjuerna funnits en ambition att låta lärarna själva definiera begreppen "text" och "läsning", för att möjliggöra samtal om samspelet mellan olika medier. Utifrån Jenkins resonemang kring konvergenskultur finns det ett intresse av att synliggöra de medier och berättelser som engagerar elever och lärare samt att undersöka i vilken utsträckning detta engagemang får följa med in i skolans värld.

2.4.2 Mer än bara attityd

Ett samarbete mellan University of Maryland, USA, och University of Oulu, Finland, resulterade i en artikel om tvärkulturell litteracitet. I artikeln framhåller forskarna Susan Anders Mazzoni, Linda B. Gambrell och Riita-Liisa Korkeamaki (1999) att det finns ett problem när personers inställning till läsning ska undersökas. Detta problem grundar sig i att begrepp som attityd, intresse och motivation används synonymt, vilket skapar otydlighet kring begreppsdefinitionen (s.240). Mazzoni et. al (1999) anser att det finns grundläggande skillnader mellan begreppen som bör poängteras. *Läsattityd* fokuserar på föreställningar om och känslor relaterade till läsning medan *läsintresse* snarare handlar om preferenser kring genrer, teman och innehåll. Med *läsmotivation* åsyftas de inre drivkrafter som motiverar till läsning (ibid.)

Denna undersökning syftar till att nyansera begreppet attityd i förhållande till läsning. Detta görs genom att de definitioner som presenteras av Mazzoni et. al (1999) används såväl i studiens struktur som i analysen av dess resultat. I tillägg adderas också ett fjärde begrepp, läsmöjligheter, för att ringa in vilken litteratur som finns tillgänglig för elever inom skolans ramar.

2.4.3 Genussystem och intersektionalitet i läsning

Yvonne Hirdman (1988) beskriver genussystemet som ”en ordningsstruktur av kön” (s.7) som delas in i två logiker. Den första logiken är särhållandet av könen (ibid.). Gunilla Molloy (2002) har i sin avhandling *Läraren, eleven, litteraturen: En studie om läsning på högstadiet* använt sig av Yvonne Hirdmans definition av genussystem. Hon menar att särhållandets logik tydligt visar sig i klassrummet när lärare placerar ut ”duktiga flickor” för att dessa ska lugna ner ”stökgiga pojkar” eller när placeringen är fri och eleverna automatiskt sätter sig med det egna könet (s.77). Den andra logiken är hierarkins logik. Med detta menar Hirdman (1988) att mannen utgör samhällsnormen och att manliga domäner således rankas högre. Med utgångspunkt i denna logik pekar Molloy (2002) på att böcker skrivna av män med män som huvudkaraktärer ofta dominerar i skolans värld.

Intersektionalitet syftade ursprungligen till att synliggöra maktstrukturer och användes inom feministisk teoribildning. Begreppet har utvecklats och används idag för att förstå sociala maktrelationer i samhället (De los Reyes & Mulinari, 2005). Intersektionalitet utgår från att det finns ett samspel mellan olika maktrelationer och att dessa därmed inte går att skilja från varandra. (Lykke 2003, s. 48). I praktiken innebär det att en maktanalys inte kan anses komplett om den enbart undersöker maktrelationer inom en kategori, som klass, etnicitet eller kön. Genom en intersektionell analys studeras dessa kategorier parallellt för att identifiera mönster i maktstrukturer (De los Reyes et al 2005). Enligt De los Reyes et. al (2005) är intersektionalitet ett verktyg med potential ”att utveckla en kritisk förståelse av maktens komplexa konstruktion och ojämlikhetens mekanismer” (s. 87).

I den här undersökningen bidrar begreppen genussystem och intersektionalitet till att ge perspektiv på resultaten kring kvinnliga elevers läsattityder och läsmöjligheter. Ur ett intersektionellt perspektiv är det i den aktuella kontexten framför allt intressant att fokusera

på klass- och genusaspekter. Det är också av intresse att se om de läsmöjligheter som presenteras för eleverna följer genussystemets logiker.

2.4.4 Ämneskonstruktioner i ny skepnad

Lars-Göran Malmgren (1996) beskriver i *Svenskundervisningen i grundskolan* tre ämneskonstruktioner av svenskämnet. Han menar att svenskämnet konstrueras av läraren inom de ramar som skolan, klassen och eleverna utgör. Malmgren presenterar tre ämneskonstruktioner: *svenska som färdighetsämne*, *svenska som litteraturhistoriskt bildningsämne* och *svenska som erfarenhetspedagogiskt ämne* (s.86). Dessa begrepp har legat till grund för utformandet av undersökningens analysverktyg. Att omforma grundbegreppen för den aktuella kontexten var ett val som upplevdes befogat utifrån två aspekter. För det första har det gått över tjugo år sedan Malmgren presenterade sina begrepp. Sedan dess har såväl läroplanen som världen omkring oss förändrats. För det andra är yrkesprogram en speciell kontext som på många plan skiljer sig ifrån det traditionella utbildningsidealet. På yrkesprogram finns en stark koppling till det framtida yrkeslivet vilket präglar all undervisning, inklusive svenskundervisningen. Med utgångspunkt i dessa två aspekter formades de nya begreppen: *svenska som pragmatiskt utbildningsämne*, *svenska som kompensatoriskt bildningsämne* och *svenska som demokratiskt samhällsämne*.

I svenska som pragmatiskt utbildningsämne ses svenskundervisningen som ett steg på elevens väg mot ett framtida yrkesliv. Det huvudsakliga målet är att ta eleverna genom gymnasieskolan med godkänt betyg. För att nå målet förenklas och anpassas många olika moment. När svenska ses som ett pragmatiskt utbildningsämne är infärgningen från programvalet stark. Språk och litteratur undervisas i separata moment enligt en additiv princip. Läsning motiveras med att det är en möjlighet att utveckla språkliga färdigheter som underlättar i andra moment.

Svenska som kompensatoriskt bildningsämne står i kontrast till den mer pragmatiskt inriktade ämneskonstruktionen ovan. När svenska ses som ett kompensatoriskt bildningsämne tillåts litteraturen ta plats. I denna ämneskonstruktion finns en inneboende tanke om att den som söker sig till yrkesprogram bär med sig ett jämförelsevis litet kulturellt kapital. Svenskläraren ser det som sitt uppdrag att inspirera sina elever till att utveckla ett intresse för läsning. I detta uppdrag ingår också att presentera eleverna för klassiska verk. Här aktar sig läraren för att

förenkla undervisningen och ställer sig kritiskt till alternativa läsformer, som ljudböcker och lättlästa romaner.

Svenska som demokratiskt samhällsämne har mycket gemensamt med de båda tidigare ämneskonstruktionerna. Liksom i det pragmatiska utbildningsämnet finns här en tydlig koppling till framtiden. Denna koppling är dock mer knuten till de samhälleliga rättigheterna än det framtida yrkesutövandet. Skönlitteratur ses här som en väg in till reflektion och diskussion om essentiella frågor. En gemensam nämnare med det kompensatoriska bildningsämnet är att litteraturen även här tillåts ta plats. I det demokratiska samhället får dock litteraturens estetik så tillbaka till förmån för verkens innehåll. I en sådan ämneskonstruktion är en samtida ungdomsbok ett lika självklart val som en tidlös klassiker.

De ovanstående, omarbetade ämneskonstruktionerna kommer att användas i analysen av undersökningens kvalitativa del. Konstruktionerna ska således betraktas mer som tre aspekter av samma skala än som ett verktyg för att kategorisera lärare i olika fack.

2.5 Metod, material och etiska överväganden

I detta avsnitt presenteras undersökningens metodval, materialurval samt de etiska överväganden som gjorts. Relevanta frågeställningar i förhållande till metod- och materialurval diskuteras i arbetets avslutande kapitel.

2.5.1 Metod

I den genomförda undersökningen används en blandad metod som innehåller såväl kvalitativa som kvantitativa inslag. Metodvalen är gjorda med grund i undersökningens syfte att studera kvinnliga elevers läsning ur olika perspektiv. För att få en mer övergripande bild över elevers attityder, intressen och motivation i förhållande till läsning genomförs en enkätundersökning med elever som representerar olika gymnasieskolor i närområdet. Den kvantitativa materialinsamlingen kompletteras med lärarintervjuer. Syftet med den kvalitativa materialinsamlingen är att få en inblick i lärares resonemang kring texturval och elevers läsning.

2.5.1.1 Enkätstudie

För att få en inblick i elevers tankar kring skönlitterär läsning delades en enkät ut till 133 elever på tre olika skolor. Enkäten besvarades digitalt av elever under lektionstid. Genom en inledande informationstext fick eleverna veta att enkätundersökningen var en del av materialinsamlingen i ett examensarbete kring läsintresse, läsattityder och läsmöjligheter och att deltagande skedde anonymt och på frivillig basis. Att inte delge eleverna mer information än så var ett aktivt val av två skäl. Det första syftet var att undvika att eleverna fyller i svar som de tror förväntas av dem baserat på gymnasieprogrammet de läser eller andra omkringliggande faktorer. Det andra syftet är av mer praktisk karaktär. För att hinna få in den mängd enkätsvar som efterfrågades, fanns det ingen möjlighet för mig att närvara vid samtliga undersökningar. För att alla elever ändå skulle ha samma förutsättningar valde jag att endast delge den information som fanns skriven i text.

Elevenkäten bestod av fyra delar: bakgrundsinformation, skönlitterär läsning, medier på fritiden samt medier i skolan. Den bakgrundsinformation som samlades in gällde upplevt kön, ålder, gymnasieprogram och skola. I delen om skönlitterär läsning ställdes frågor om känslor förknippade med skönlitterär läsning, om läsning är viktigt och i så fall varför. Gällande medier på fritiden fick eleverna uppskatta hur mycket tid de ägnar åt olika medier. De fick också lista skönlitterära verk de hade kommit i kontakt med och vad de tyckte om dessa verk. I den avslutande delen om medier i skolan uppmanades eleverna att fylla i såväl vilken typ av medier som upptar mest undervisningstid i skolan som vilken typ av medier de skulle vilja arbeta mer med. De fick även här en lista skönlitterära verk och åsikter om dessa.

I studien inkluderades fyra frågor där eleverna fick ta ställning till om de hade läst några utvalda verk. Samma verk återkommer i fråga om både fritidsläsning och skolläsning och valdes ut från två kategorier: ungdomslitteratur och klassisk litteratur. Ungdomsböckerna valdes ut i samråd med en skolbibliotekarie och en undervisande svensklärare med stor kunskap om ungdomslitteratur. De båda gav förslag på verk, vilka sedan sammanställdes till en lista om tio titlar. Eftersom klassiker är ett omdiskuterat och högst subjektivt begrepp användes en annan strategi i urvalet av dessa verk. Här studerades litteraturlistor från ämneslärarprogrammets litteraturkurser. Verken som valdes ut var antingen de verk som hade lästs i sin helhet eller som på annat sätt haft stor betydelse under utbildningen.

Ur ett genusperspektiv är det angeläget att uppmärksamma att enbart en av tio klassiker är skriven av en kvinnlig författare. Tvärtom är det bland de ungdomslitterära verken. Här återfinns endast tre män bland författarna, varav en är medförfattare tillsammans med en kvinnlig kollega. Genusaspekten togs inte i beaktning vid själva urvalet, eftersom det i det här fallet inte handlade om representation utan snarare om att relatera studiens informanter till ett slags tvärsnitt ur rådande litteraturnormer. Iakttagelsen gällande det oproportionerliga urvalet är därmed gjord i efterhand.

Svaren som samlades in från enkätstudien sammanställdes i ett kalkylprogram och relaterades därefter till studiens teoretiska begrepp. I resultatet användes framför allt svar från de informanter som identifierade sig med det kvinnliga könet.

2.5.1.2 Intervjustudie

Med målet att besvara undersökningens andra och, till viss del, tredje forskningsfråga genomfördes intervjuer med fyra svensklärare. Respondenterna blev innan intervjun informerade om att undersökningen hade skönlitterär läsning som fokusområde. De fick också veta vilka gymnasieprogram som stod i fokus. För att inte begränsa lärarna i deras resonemang gavs ingen information om undersökningens genusteoretiska och multimodala ansats. I efterhand är detta ett val som inte varit helt gynnsamt för undersökningens utfall. Det finns en stor chans att intervjumaterialet hade givit mer underlag för resonemang kring multimodalitet och genus om lärarna hade informerats om denna inriktning.

Intervjuerna var av semistrukturerad karaktär. En intervjuguide användes och följdes till stor del för att underlätta analysarbetet. Intervjuguiden utformades efter begreppen som definierats av Mazzoni et. al (1999). Utifrån begreppet läsintresse fick lärarna besvara frågor om det egna läsintresset i förhållande till övrig medieanvändning. Under rubriken läsattityder förekom frågor kring upplevelsen av elevers inställning till litteratur utifrån ett intersektionellt perspektiv. Avslutningsvis fick lärarna besvara frågor om urval, syfte och mål utifrån begreppet läsmöjligheter. Då följdfrågor enbart ställdes för att be informanten att utveckla eller förklara ett tidigare resonemang, hamnade alla intervjuer inom det tilltänka spannet på 15 till 20 minuter. Samtalen spelades in och transkriberades samma eller nästkommande dag.

Analysen skedde i form av komparativ analys i två steg. I det första steget studerades intervjuerna utifrån de omarbetade ämneskonstruktionerna med syftet att besvara undersökningens andra forskningsfråga. Den andra analysfasen delades upp i fritidsläsning och skolläsning. Här studerades respondenternas svar i relation till delar av materialet i enkätundersökningen med utgångspunkt i begreppen läsintresse, läsmöjligheter och multimodalitet.

2.5.2 Material

I denna del presenteras studiens materialunderlag. Materialet presenteras utifrån de fem rubrikerna: urval, skolor, program, elever och lärare.

2.5.2.1 Urval

Materialurvalet bör klassas som ett bekvämlighetsurval enligt definitionen som presenteras av Barmark & Djurfeldt (2015, s. 88). Samtliga skolor i kommunen som erbjöd något eller några av de för studien intressanta gymnasieprogrammen kontaktades. I tillägg kontaktades en skola i en närliggande kommun. Den initiala kontakten skedde direkt med undervisande svensklärare eller med respektive skolledning. Fyra lärare biföll min intervjuförfrågan och gav sitt godkännande att genomföra enkäten i en eller flera klasser. Dessa lärare och elever kom därmed att utgöra underlag för undersökningen.

En potentiell nackdel med bekvämlighetsurval är att materialet inte representerar alla olikheter som finns inom en population. I denna undersökning har utfallet ändå blivit så att materialet innefattar ett mångfacetterat spektrum av röster. På skolnivå skiljer sig skolorna åt gällande storlek, placering och inriktning. Bland klasserna finns alla tilltänka program representerade. Här bör dock nämnas att tre av fyra lärare undervisade på handels- och administrationsprogrammet, vilket gjorde att detta program har störst representation i enkätmaterialet.

Bland intervjustudiens respondenter återfinns lika många manliga som kvinnliga lärare. Tre av fyra lärare har undervisat i mindre än fem år, vilket innebär en begränsad tillgång till perspektiv från mer erfarna lärare. I enkätundersökningen återfinns fler flickor än pojkar bland informanterna. För studiens syfte var detta positivt eftersom kvinnliga elevers inställning till skönlitteratur är undersökningens utgångspunkt.

2.5.2.2 Skolorna

Sammanlagt genomfördes studien på tre skolor. Av etiska skäl har skolorna i undersökningen getts nya namn. Skolornas karaktär kommer inte att analyseras närmare, men det kan ändå vara relevant att presentera några övergripande likheter och skillnader mellan dem.

Aspgymnasiet är en kommunal gymnasieskola lokaliserad i en närbelägen, mindre tätort. På skolan studerar 1200 elever på nio olika gymnasieprogram, samt på gymnasiesärskola och introduktionsprogram. Av de nio program som erbjuds är fyra yrkesförberedande och fem högskoleförberedande. *Björkgymnasiet* är en privatägd gymnasieskola med yrkesprofil som återfinns på ett tiotal platser runt om i Sverige. Skolkoncernen har en yrkesfokuserad framtoning och erbjuder enbart yrkesprogram och introduktionsprogram. På deras gymnasieskola i Göteborg kan eleverna läsa tio olika yrkesprogram. Även *Cedergymnasiet* är en mindre privatägd gymnasieskola som är belägen mitt i centrum. Skolan erbjuder fyra nationella gymnasieprogram samt introduktionsprogrammet. Av programmen är två yrkesförberedande och två högskoleförberedande. Cedergymnasiet har en näringslivsinriktad profil som avspeglar sig i urvalet av gymnasieprogram.

2.5.2.3 Gymnasieprogrammen

I undersökningens bakgrundsavsnitt presenteras syftet bakom urvalet av gymnasieprogram. Den population som står i fokus är kvinnliga elever som valt att inte studera ett högskoleförberedande program. Vissa yrkesprogram är inriktade mot traditionellt sett mansdominerade yrken och söks fortfarande främst av pojkar. Dessa program har undersökts i flera studier (se t.ex. Asplund 2010). Den här studien ämnar fånga upp de flickor som tenderar att försvinna i andra forskningsansatser och de gymnasieprogram som främst söks av pojkar är därför inte av intresse denna gång.

Urvalet av gymnasieprogram skedde således genom en sällningsprocess. Först sorterades de högskoleförberedande programmen bort. Därefter granskades yrkesprogrammen och de program som ansågs ha en tydlig koppling till ett mansdominerat yrke filterades bort i detta steg. De program som kvarstod specificeras i tabellen nedan. I tabellen listas också de nationellt vedertagna programförkortningarna.

Nationellt yrkesprogram	Förkortning
Barn- och fritidsprogrammet	BF
Handel- och administrationsprogrammet	HA
Hantverksprogrammet	HV
Hotell- och turismprogrammet	HT
Vård- och omsorgsprogrammet	VO

Tabell 2:A Översikt över gymnasieprogram

Restaurang- och livsmedelsprogrammet räknades inte till de pojkdominerade programmen, men valdes ändå bort inför det slutgiltiga programurvalet. Anledningen var en osäkerhet kring vilka elever som söker sig till detta program. Eftersom undersökningen kretsar kring kvinnliga elevers inställning och attityd till läsning, skulle det vara negativt för resultatet om det visade sig vara en pojkdominerad domän.

2.5.2.4 Eleverna

I enkätundersökningen intervjuades totalt 133 elever. Av dessa sällades 31 elever bort för att de angav att de studerade svenska som andraspråk eller för att de gick ett gymnasieprogram som inte föll inom studiens ramar. I tabellen nedan presenteras fördelningen mellan olika gymnasieskolor och program.

	BF	HA	HT	HV	VO	Totalt
Aspgymnasiet	14	19	-	-	-	33
Björkgymnasiet	-	18	12	13	10	53
Cedergymnasiet	-	16	-	-	-	16
						102

Tabell 2:B Elevfördelning

Av de 102 informanter som utgör undersökningens material identifierar sig 68 som flickor. Dessa svar utgör den huvudsakliga delen av materialunderlaget. De 34 svaren från pojkar används för komparativa syften.

2.5.2.5 Lärarna

Intervjuunderlaget består av fyra lärarintervjuer. Tre av fyra intervjuer genomfördes på skolan där respondenten undervisade. En av intervjuerna hölls på offentlig plats efter förslag från respondenten.

Namn	Skola	Antal år i yrket	Program under detta läsår
Anna	Aspgymnasiet	13	BF, SA
Beatrice	Aspgymnasiet	4	HA, TE
Carl	Björkgymnasiet	1	HT, HA, HV, VO, VF, EE
David	Cedergymnasiet	3	HT, HA

Tabell 2:C Läraröversikt

Som tidigare har nämnts har tre av fyra lärare mindre än 5 års undervisningserfarenhet och har därför inte haft möjlighet att undervisa i olika skolmiljöer.

2.5.3 Etiska överväganden

Undersökningen har genomförts med grund i de forskningsetiska principerna. Dessa specificeras av Vetenskapsrådet (2002) i fyra allmänna huvudkrav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. De två förstnämnda kraven uppfylldes genom att elever och lärare initialt informerades om att undersökningen gällde ett examensarbete om intresse, attityder, motivation och möjligheter i relation till läsning. De blev också informerade om att deltagande var frivilligt och att det inte var obligatoriskt att besvara alla frågorna.

Studiens innehåll och syfte innebär inte en hög grad av etisk känslighet. Konfidentialitetskravet har ändå beaktats genom att samtliga elever och lärare har anonymiserats. Lärare och skolor har tilldelats fingerade namn som inte har någon koppling till deras ursprungliga namn. Elevsvaren behandlas som en enhet eftersom det är den generella inställningen som är av intresse och inte attityden hos enskilda individer. När elevkommentarer uppmärksammas görs detta utan att närmare specificera informanten i fråga. Avslutningsvis har det inte funnits några intentioner att ifrågasätta nyttjandekravet.

3 Resultat

I detta kapitel presenteras undersökningens resultat. Redovisningen sker utifrån tre huvudrubriker som anknyter till studiens frågeställningar. I resultatredovisningens första del behandlas begreppen läsattityd, läsintresse och läsmotivation. I den andra delen redovisas svaren i lärarintervjuerna utifrån de omarbetade ämneskonstruktionerna. I resultatets sista del jämförs fritidsläsning och skolläsning med utgångspunkt i begreppen läsintresse, läsmöjligheter och multimodalitet.

3.1 Läsattityd, läsintresse och läsmotivation

I detta avsnitt behandlas resultat som är relevanta för besvarandet av undersökningens första forskningsfråga: *Vilka tankar kring läsattityder, läsintressen och läsmotivation uppvisas bland kvinnliga elever på utvalda gymnasieprogram i relation till olika medier?* Materialet som används är huvudsakligen enkätsvar från informanter som identifierar sig som flickor, men svar från pojkar lyfts också fram i komparativt syfte. Avsnittet är uppdelat i tre delar: läsattityd, läsintresse och läsmotivation.

3.1.1 Läsattityd

På frågan om vilken känsla de tillfrågade främst förknippar med skönlitterär läsning fanns sex tillgängliga svarsalternativ. Informanterna hade valet att ange en annan känsla, men denna valmöjlighet nyttjades inte. Bland svarsalternativen fanns tre som förknippas med en mer positiv attityd till skönlitterär läsning enligt definitionen som presenterats av Mazzoni et. al (1999). Dessa var *lugn*, *glad* och *inspirerad*. De tre kvarvarande alternativen, *uttråkad*, *ångestfylld* och *stressad*, kan kopplas till en mer negativ inställning till skönlitterär läsning. Eleverna ombads att välja den mest framträdande känslan. Av denna anledning var det endast möjligt att markera ett av svarsalternativen.

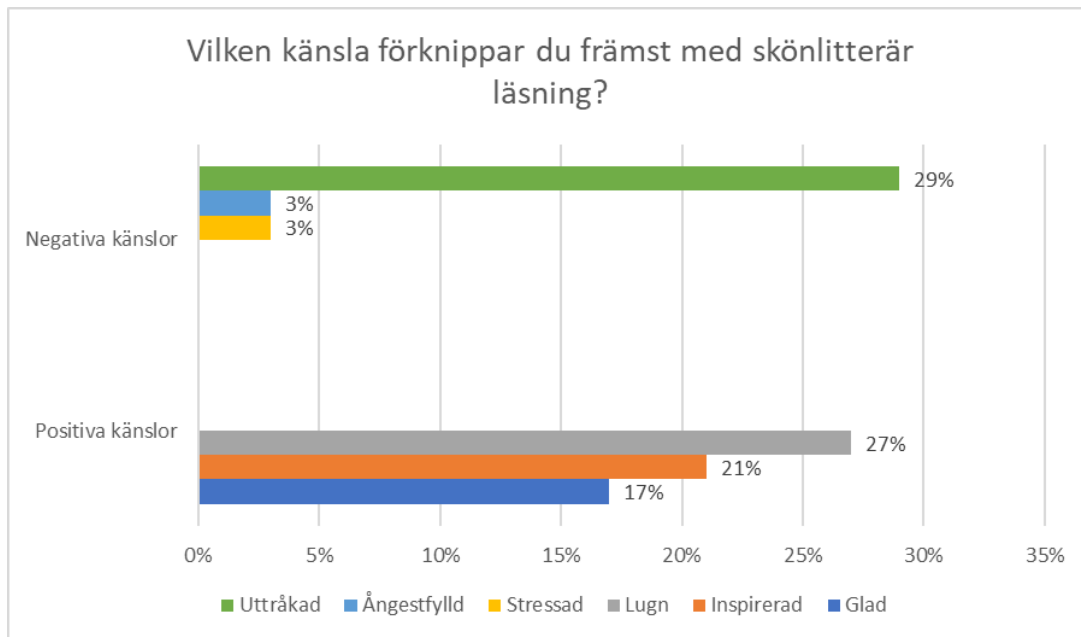

Diagram 3:A Känslor inför skönlitterär läsning (flickor)

Bland svaren är de positiva känslorna dominerande. Av det totala antalet kvinnliga elever svarade 65 procent någon av de positiva känslorna. I kontrast till denna majoritet står känslan av att vara uttråkad, som totalt sett är den största svars kategorin med 29 procent av svaren. Svaren pekar således mot en heterogen inställning till skönlitteratur.

Diagram 3:B Vikten av skönlitterär läsning (flickor)

På frågan om det är viktigt att läsa skönlitteratur svarade 56 procent av de kvinnliga eleverna att det är viktigt och 32 procent att det inte är viktigt. De kvarvarande 12 procenten var osäkra på sitt svar. Bland de som anser att skönlitteratur är viktigt angavs minskad stress, personlig utveckling, kunskapsutveckling och eskapism som främsta orsaker till aktivitetens angelägenhet. En elev uttrycker sig på följande vis ”Skönlitteratur är för mig ett sätt att försvinna bort i en annan värld och även ett sätt att verkligen få använda min fantasi”. För många elever var den språkliga utvecklingen också ett argument, framför allt genom en möjlighet till ökat ordförråd och förbättrad läsförståelse.

Genom att granska hela undersökningsmaterialet är det möjligt att jämföra de kvinnliga elevernas svar med svaren från deras manliga klasskamrater.

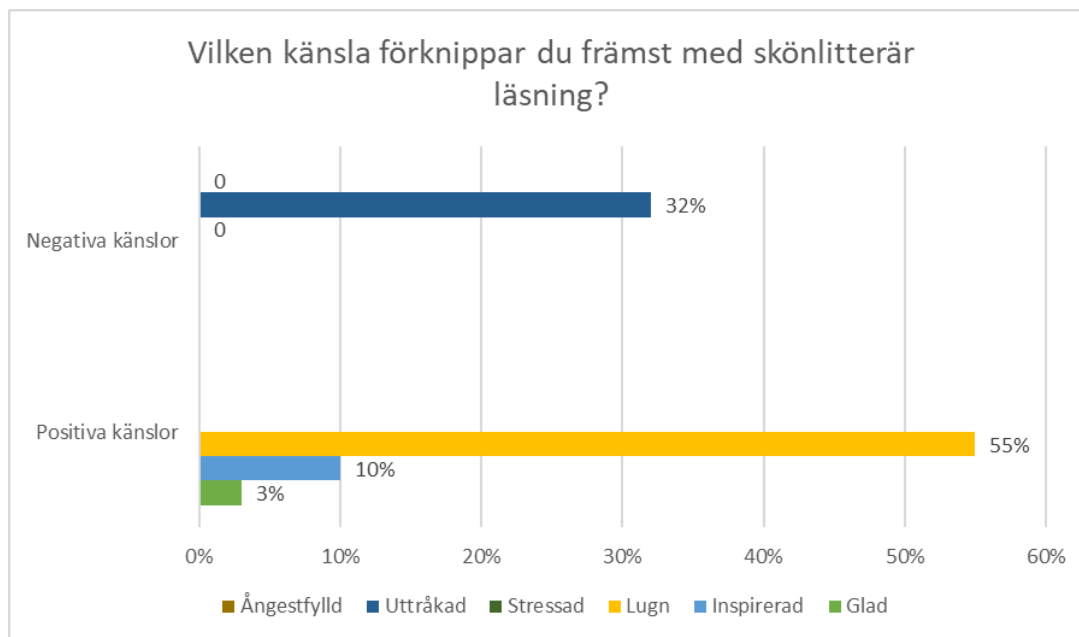

Diagram 3:C Känslor inför skönlitterär läsning (pojkar)

På frågan om vilken känsla informanterna främst förknippas med läsning uppvisas här ett något smalare känsleregister. Av pojkarna svarar 32 procent att de främst känner sig uttråkade vid läsning. Dessa representerar samtliga negativa känslor, då ingen av pojkarna uppger att läsning får dem att känna sig stressade eller ångestfyllda. Bland de positiva känslorna återfinns det överlägset mest markerade svarsalternativet. Av pojkarna i studien svarade 55 procent att ”lugn” är den känsla de främst förknippas med läsning.

Även på frågan om det är viktigt att läsa skönlitteratur skilde sig pojkarnas svar från flickornas.

Diagram 3:D Vikten av skönlitterär läsning (pojkar)

Knappt hälften av pojkarna, 47 procent, angav att de tycker att det är viktigt att läsa skönlitteratur och 41 procent att de inte tycker att det är viktigt. Av de 12 procent som återstår kunde hälften varken svara ja eller nej på frågan och hälften lämnade inget svar.

3.1.2 Läsintresse

När det gäller läsintresse återfinns en viss bredd bland svaren. De verk som har lästs av flest elever är *Förr eller senare exploderar jag* av John Greene och någon av böckerna i serien *Hungerspelen*, författad av Suzanne Collins. Även serien om *Harry Potter*, skriven av J.K Rowling, och *Till alla killar jag har gillat* av Jenny Han har lästs av flera elever. En förteckning över de ungdomsverk som ingår i enkätstudien återfinns tillsammans med en kort beskrivning av varje verk i *Bilaga 1*.

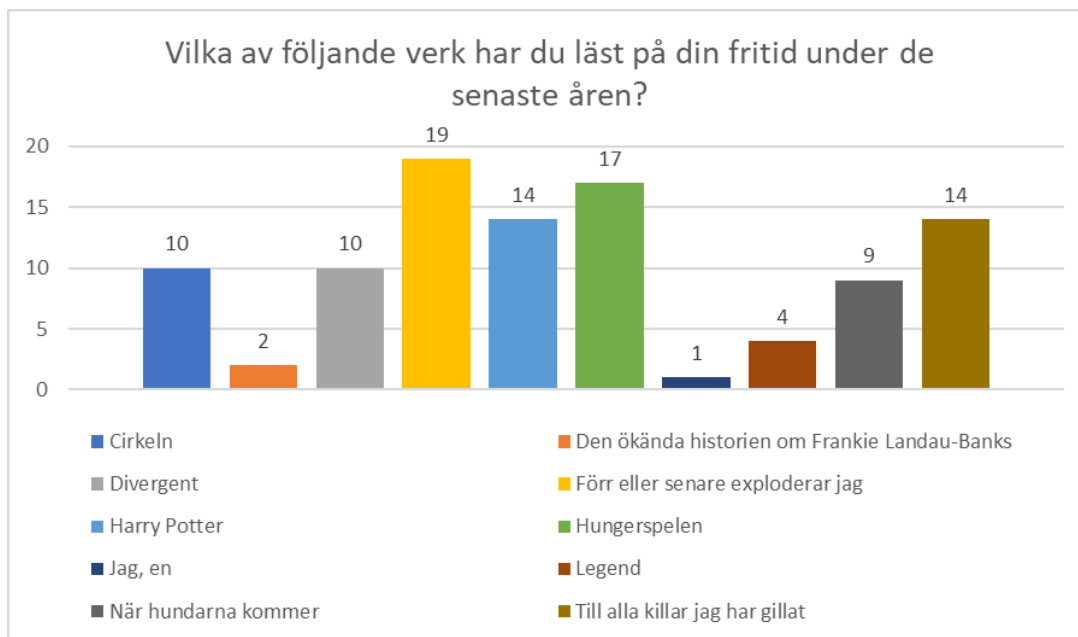

Diagram 3:E Fritidsläsning enligt lista

För att få en tydligare bild av de kvinnliga elevernas läsintresse är det intressant att titta på vilka ämnesord som används för att beskriva verken. I nedanstående tabell presenteras de ämnesord som anges tillsammans med de sex mest lästa av böckerna i diagrammet. Ämnesorden är hämtade från Göteborgs Stadsbiblioteks digitala katalog.

Titel	Ämnesord
<i>Förr eller senare exploderar jag</i>	Flickor, Cancer, Döden, Depressioner, Vänskap, Kärlek, Författare
<i>Hungerspelen</i>	Flickor, Förtryck, Tävlingar, TV, Överlevnad
<i>Harry Potter och dödsrelikerna</i>	Parallella världar, Döden, Magi, Kärlek
<i>Till alla killar jag har gillat</i>	Flickor, Kärlek, Brev, Systrar, Döda föräldrar, Far och dotter, Ansvar, Familjen, High school, Vara ihop, Lögner, USA
<i>Cirkeln</i>	Småstäder, Gymnasieskolan, Flickor, Häxor, Magi, Ondska, Samarbete, Sverige
<i>Divergent</i>	Flickor, Förtryck, Maktkamp, Våld, Initiationsriter, Kärlek, Vara annorlunda, USA, Chicago

Tabell 3:A Ämnesord ungdomslitteratur

Här utkristalliseras en tydlig inriktning mot en kvinnlig publik, då alla verk utom Harry Potter har ”flickor” som ämnesord. ”Kärlek” är ett annat återkommande ämnesord, som finns med bland fyra av titlarna. I övrigt är det den dystopiska prägeln som är mest framträdande hos samtliga verk. Tre av titlarna inkluderar något av ämnesorden ”döden” eller ”döda föräldrar” och samtliga titlar har något ämnesord som pekar i en negativ riktning, till exempel ”förtryck”, ”depressioner”, ”lögn”, ”ondska” och ”våld”.

Innan de kvinnliga eleverna tillfrågades om sina möten med den listade ungdomslitteraturen uppmanades de att själva ange skönlitterära texter som de hade läst på fritiden under de senaste åren. Sammanlagt lyftes här 41 unika verk, varav fem återkom i listan med ungdomslitteratur och ett i listan med klassisk litteratur. En komplett lista över verk som eleverna har läst på sin fritid återfinns i *Bilaga 2*. Vid en granskning av dessa verk är det endast två romaner, utom de som redan diskuterats ovan, som nämns mer än en gång. Det är science fiction-romanen *Maze Runner* av James Dashner samt Nicholas Sparks romantiska skildring *The Notebook*. Båda verken är även filmatiserade.

3.1.3 Läsmotivation

På frågan om de skulle vilja läsa mer idag svarade 43% av de kvinnliga eleverna att de vill läsa mer.

Diagram 3:F Vilja att läsa mer

Mer än hälften av de kvinnliga eleverna skulle således inte vilja läsa mer än de gör i dagsläget. När de ombads motivera sitt svar uppgav endast ett litet antal av eleverna bristande intresse som orsak.

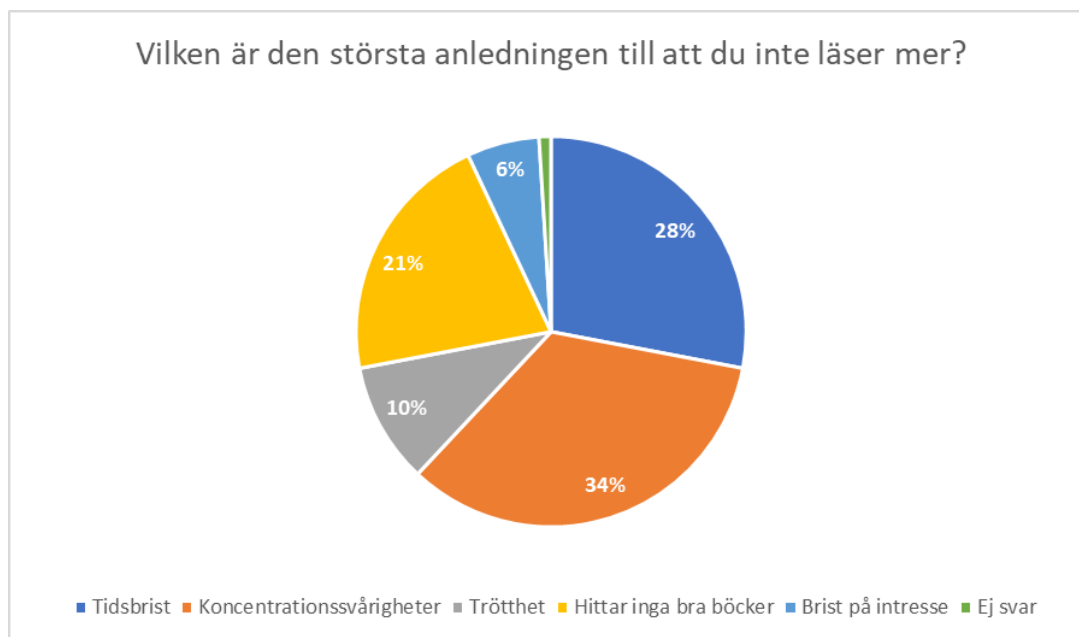

Diagram 3:G Orsaker till utebliven läsning

Genom att jämföra orsakerna till utebliven läsning med statistiken kring viljan att läsa mer kan det konstateras att ointresse inte är någon av de främsta orsakerna till att de kvinnliga eleverna inte vill läsa mer. Istället framträder koncentrationssvårigheter och tidsbrist som huvudsakliga anledningar.

3.1.4 Sammanfattning

De kvinnliga eleverna på de utvalda gymnasieprogrammen uppvisar överlag en positiv attityd till skönlitterär läsning. Detta gäller även deras manliga klasskamrater, men dessa ger uttryck för ett smalare känslregister och anser i minde utsträckning att skönlitterär läsning är en viktig aktivitet. De kvinnliga elevernas läsintresse stämmer till viss del överens med traditionella könsnormer. De romaner som de har läst på sin fritid har kvinnliga huvudkaraktärer och kretsar kring kärlek och relationer. Men de verk som de kvinnliga eleverna har läst har också nästan uteslutande en dystopisk prägel och våldsam tematik. Det

kan ses som ett uttryck för den dystopiska och våldsinriktade medietrend som även återfinns inom film och tv-spel.

3.2 Den mångfacetterade läsningen

I detta avsnitt presenteras resultaten från intervjustudien med syfte att besvara forskningsfråga två: *Vilka ämneskonstruktioner kan identifieras i svensklärares syn på litteraturundervisning på utvalda yrkesprogram?* Som stöd i analysen används de omarbetade ämneskonstruktionerna som presenterades i undersökningens inledande del. Dessa är *svenska som pragmatiskt utbildningsämne, svenska som kompensatoriskt bildningsämne och svenska som demokratiskt samhällsämne.*

3.2.1 Läsning för arbetslivet

Samtliga respondenter i den genomförda intervjustudien uppmärksammar att de i någon mån beaktar yrkesprogrammets särskilda karaktär i sin undervisning. I vilken utsträckning och på vilka grunder det sker varierar mellan de olika respondenterna. Läraren Beatrice är den som i störst utsträckning tenderar att konstruera svenskämnet som ett pragmatiskt utbildningsämne. Hon beskriver sin undervisning i skilda moment och kopplar flera gånger till de praktiska yrkesämnena. En intressant aspekt är att utblicken mot yrkesämnena till främst verkar gälla undervisningens språkliga moment. På frågan om texturval svarar Beatrice att hon gärna tar hjälp av skolbibliotekarien eller andra lärare vid val av skönlitteratur. Vid val av texter till mer språkliga moment försöker hon ”plocka in texter som är kopplade till deras framtida yrke om vi kan använda det i någon uppgift, så att det blir lite ämnesintegrerat och fokuserat på deras inriktning”.

En tydlig uppdelning mellan språk och litteratur uttrycks av samtliga lärare. David konstaterar att ”[n]är vi har momentet skönlitteratur då jobbar vi med noveller. När vi jobbar med till exempel språklig variation, språk i Norden och sådär, då har det varit mer nyhetsartiklar och andra saker”. Läraren Anna pratar mer om olika förmågor som ska utvecklas än om separata undervisningsmoment. Hon beskriver att hon ofta arbetar tematiskt i sin undervisning och att hon fokuserar på att läsa, skriva och prata i allt hon gör. Tillsammans med eleverna på samhällsprogrammet, där hon också undervisar, har hon arbetat med ett tema kring mänskliga rättigheter med utgångspunkt i dess koppling till samhällsprogrammets kärna. Utifrån samma

princip har hennes elever på barn- och fritidsprogrammet haft ett särskilt tema om barn och unga i vår tid och deras möjligheter på arbetsmarknaden.

Hur man hanterar skönlitterär läsning i grupper som uppvisar motstånd mot läsning är inte alldeles självklart. Samtliga respondenter använder sig ibland av högläsning, men Carl och David är i övrigt kritiska till att låta elever lyssna på böcker. Denna åsikt delas inte alls av Beatrice, som funderar på att börja varje lektion med att låta eleverna lyssna en stund på en ljudbok. Hon funderar dock en del på motstånd och anpassningar, vilket tydliggörs i ett resonemang kring förenklingar: ”För att de har ett motstånd mot att läsa så förenklar vi det lite och kör det muntligt istället och har genomgångar. Så de övar egentligen ganska lite på att läsa. Det är liksom en kortsiktig lösning för att få dem igenom”.

Carl tar starkt avstånd från att förenkla undervisningen. På frågan om hur han motiverar skönlitterär läsning för sina elever svarar han ”Jag argumenterar med elever och försöker uttrycka varför det är värt att syssla med. Jag försöker inte kompromissa för mycket och dumma ner det”. Senare under intervjun lyfter han frågan kring infärgning och anpassning till andra ämnen. Han betonar att svenska är ett eget ämne och inte ett hjälpämne till andra ämnen och att man som lärare bör akta sig för att färga in yrkesinriktningen allt för mycket i undervisningen. Detta uttrycker han genom att hänvisa till skolans olika uppdrag. Han säger: ”Om man helt färgar in och bara tänker på att de ska bli anställningsbara, då glömmer vi helt bort det andra uppdraget”.

3.2.2 Läsning för självförverkligande

Bland respondenterna utmärker sig Carl i sin syn på kanon och litteraturläsning på yrkesprogram. Därmed kan han anses vara den som i störst utsträckning konstruerar svenska som ett kompensatoriskt bildningsämne. På frågan om elevers inställning till skönlitterär läsning svarar han att ”[j]ag trodde nog att det skulle vara tuffare än det var”. Han beskriver sin privata läsning som ”finkultur” och läser helst klassiker med sina elever. Carls uttrycker att det är särskilt viktigt att läsa klassisk litteratur på yrkesprogram genom formuleringen ”de har lika rätt till klassikerna som de som går natur och samhäll”. Såväl Beatrice som David har försökt plocka in lite svårare litteratur i klassrummet, men har upplevt att denna typ av skönlitteratur inte alltid har uppskattats av eleverna. När Beatrice lånade ett arbetsområde kring världslitteratur från en kollega, upplevde hon att eleverna tyckte var för svårt. David har

i språkhistoriesyfte använt sig av delar av Dante Alighieris *Den gudomliga komedin* och där kände han också att texten inte nådde fram till eleverna. I andra sammanhang har mer klassiska verk dock fungerat väl i Davids klasser. Eleverna har fått läsa utdrag ur *Odysseen* och en lättläst version av *Utvandrarna*. David framhåller att framför allt den sistnämnda nådde fram till eleverna och möjliggjorde goda diskussioner kring migration.

Något som blir tydligt i resonemangen är att lärarna upplever ett hinder i att många elever inte själva identifierar sig som läsare. Anna talar om "läshem" när hon för ett resonemang kring elevers skilda attityder till läsning. Beatrice menar att hon vill förändra tankemönstret hos sina elever som tänker att "böcker är ingenting för mig" eller "jag läser inte". Ur ett intersektionellt perspektiv bör det uppmärksammas att samtliga lärare bekräftar en koppling mellan läsmotstånd och ett underförstått klassperspektiv. Samtidigt uppger samtliga respondenter att de inte ser något samband mellan läsmotstånd och kön. När Carl ombeds utveckla sitt resonemang kring det här säger han att "[j]ag tror att förväntningen är att killar ska säga emot, men det upplever jag inte så mycket. De största motståndarna, vet jag, är tjejer". David är inne på samma linje med resonemanget "[d]et finns väl kanske en idé om att det ska skilja sig mellan könen och sådär, men jag vet inte riktigt om jag tycker det nu när jag har jobbat här ett tag". Anna har en känsla inför könsskillnader, men slår bestämt fast att hon inte vill gå in på spekulationer. Beatrice anser att protester grundar sig i ovana inför läsning och att detta återfinns hos både flickor och pojkar.

Samtliga lärare betonar att det är viktigt att motivera sina elever till läsning med läslust och inspiration. Beatrice vill att hennes elever ska få uppleva att läsning kan vara "jättehärligt". Anna vill också komma från känslan av att läsning är något jobbigt. Såväl hon som Carl talar om att smitta sina elever med entusiasm. David väljer att utgå från sig själv och introducerar eleverna gärna för verk han själv gillar att läsa. Han säger också att han ofta brukar plocka fram ett citat som lyder "den som läser får leva tusen liv. Den som inte läser en enda bok får bara leva ett liv". I enskilda fall bär eleverna med sig ett läsmotstånd hemifrån, vilket gör det extra svårt att motivera till läsning. David förklarar att det kan "vara så att en förälder, ofta en pappa då, har sagt 'Läsa? Det ska man inte hålla på med. Det kan man inte lägga tid på'". Här bekräftar David genussystemets särhållande logik, genom att sammankoppla läsmotstånd hemifrån med det manliga könet.

3.2.3 Läsning för framtiden

Samtliga lärare ger uttryck för ansvarskänslor i relation till eleverna på yrkesprogrammet. Konstruktionen av svenska som ett demokratiskt samhällsämne är tydligast när lärarna ombeds beskriva svenskämnets främsta uppdrag. Anna talar här om att det är viktigt för henne att ge alla elever ”förutsättningar för att bli aktiva samhällsmedborgare och ta makt över sitt språk”. Beatrice är inne på samma linje, men väljer att explicit separera skönlitteratur från detta uppdrag. Istället räknar hon upp andra aspekter, som att förstå nyheter, kunna läsa sig till sina rättigheter, skriva ansökningar och argumentera. I detta samtal, men också i övriga intervjuer, är det tydligt att lärarna känner ett stort ansvar för sina elevers framtida liv. Detta tydliggörs genom kroppsspråk och röstläge, framför allt hos de kvinnliga respondenterna

När det kommer till syften med läsning betonar David att läsningen har en viktig roll i det demokratiska fostransuppdraget, vilket han delger genom formuleringen ”[d]et handlar om att förbereda sig på att det finns människor av alla typer och bakgrunder som har alla möjliga idéer som man kommer stöta på. Jag tycker att skolan ska förbereda ungdomar inför det och det gör man väldigt väl inom läsning” David identifierar sig således som en förespråkare för det som i det här arbetet benämns som ett demokratiskt samhällsämne. Även Carl betonar den demokratiska aspekten i sin reflektion kring viktiga syften med läsning. Han framhåller möjlighet att utveckla god läsförståelse som en demokratisk princip.

Ytterligare en aspekt som är intressant för litteraturens koppling till samhället är efterfrågan på verklighetsnära texter. Samtliga lärare uppger att deras elever vill läsa litteratur som känns verklig och som de kan relatera till. Anna, som har undervisat både på yrkesprogram och högskoleförberedande program, tycker att denna typ av texter efterfrågas i större utsträckning av yrkeselever än av övriga elever. Beatrice har också upplevt en skillnad och förklarar att fantasy och science fiction var mer populärt när hon undervisade på teknikprogrammet. Hon har en tydlig bild av vilka böcker hennes elever uppskattar. Hon beskriver att eleverna vill ha ”en tunn bok som också är fokuserad på handling. Inte så mycket monologer, metaforiskt språk och långa miljöbeskrivningar, för då tappar man dem ofta”. David uttrycker det kort och koncist som att eleverna vill läsa något ”som de kan relatera till och förstå”.

Efterfrågan på det verklighetsnära nyanseras till viss del av Carl och David. David förklarar att hans elever föredrar påhittade berättelser framför mer informativa texter. Carl talar om att

hans elever vill känna vad han kallar en ”direkt känsla”. Eleverna vill att berättelserna ska innehålla skräck och våld som framkallar känslor som är lätta att känna igen och avgränsa. Hans teori är att denna efterfrågan på direkta känslor hänger samman med övriga medievanor i samhället som gör att eleverna är vana vid mer intensiva berättelser med explicita händelseförlopp.

3.2.4 Sammanfattning

De tre framtagna ämneskonstruktionerna kan alla i någon mån identifieras hos samtliga respondenter i studien. Svenska som ett pragmatiskt utbildningsämne återfinns i den tydliga uppdelningen mellan språk och litteratur samt i kopplingen till elevernas tilltänkta yrkesval. Ämnet konstrueras som ett kompensatoriskt bildningsämne i form av en ambition att inkludera yrkesprogrammets elever i en litterär kontext. Avslutningsvis ger respondenterna uttryck för ett demokratiskt framtidsämne genom kopplingen till samhället runt omkring och de kompetenser som förväntas av en samhällsmedborgare. Skönlitterär läsning blir här underlag för diskussion och personlig utveckling.

3.3 Två världar

I detta avsnitt presenteras resultat avseende undersökningens tredje forskningsfråga: *Hur ser korrelationen ut mellan de textvärldar som undersökningens kvinnliga elever och lärare möter på fritiden och den läsning som sker inom skolans ramar?* Först presenteras lärarnas fritidsläsning i relation till övriga medier. Dessa svar kontrasteras med elevernas svar kring läsintresse, fritidsläsning och medieanvändning. Läsaktiviteten flyttas sedan in i skolmiljö. Här presenteras resultat i förhållande till texturval och läsmöjligheter. Avslutningsvis relateras begreppet läsning till begreppet multimodalitet, såväl i som utanför klassrummet.

3.3.1 Fritidsläsning och mediekonkurrens

Tre av de intervjuade lärarna uppger att de läser mycket. Anna säger att hennes medieanvändning skiftar i olika perioder men att hon lägger minst lika mycket tid på skönlitterär läsning som på andra medier. David uppskattar att ungefär en tredjedel av hans mediekonsumtion består av skönlitterär läsning. Den största delen av hans läsning sker på kvällstid, då han enligt egen uppskattning läser minst 1–2 timmar varje kväll. Carl uppger också att han spenderar ungefär två timmar om dagen på skönlitterär läsning när han får tid.

Han nämner dock att spel också tar upp en stor del av hans tid och att han av den anledningen försöker begränsa sig till att bara spela på helgerna. Beatrice är den av lärarna som uppger att hon läser minst. Hon har läst mycket i perioder av sitt liv, men befinner sig nu i en fas där det inte finns mycket utrymme för läsning. Istället tittar hon på en del tv-serier, som hon både ser som en möjlighet till avkoppling och som ett tillfälle att umgås med sin partner.

När det gäller litteraturval för den egna fritidsläsningen skiljer sig respondenterna åt gällande såväl syfte som innehåll. Beatrice uppger att hennes nuvarande läsning nästan uteslutande är arbetsfokuserad. Hon läser böcker eller texter som hon planerar att använda i sin undervisning eller på annat sätt tror att hon kan ha nytta av. Anna beskriver det som att hon ”läser allt hon kommer över” men att hon har begränsade erfarenheter av fantasygenren. Detta upplever hon som en brist eftersom hon har uppmärksammat att hennes elever gärna väljer denna genre. Carl beskriver sin fritidsläsning som ”finkultur” och ”sådant som går hem på kultursidorna”. Han läser också gärna klassiker men inte så mycket science fiction och fantasy. Carl uppger att han aldrig läser deckare, vilket inte heller David gör. Han läser däremot mer fantasy, vilket han klassar som en favoritgenre. I tillägg läser han också en del biografier.

Från den egna utbildningen är det framför allt västerländska klassiker som har etsat sig fast i lärarnas minne. Anna talar om Selma Lagerlöf och Peter Pohl. Carl lyfter fram Eyvind Johnson och David talar gott om Albert Camus ”*Främlingen*”. Beatrice uppger att hon inte minns något särskilt verk från utbildningen. Hon upplevde att det var mycket kurslitteratur under utbildningen och beskriver det som att ”min egen läsning byttes ut mot det som fanns i kurserna”.

När eleverna uppskattar sin medieanvändning är det föga förvånande sociala medier som sticker ut. Undantaget två informanter så svarade samtliga elever att de ägnar tid åt sociala medier eller mobilspel flera gånger varje dag. Av det totala antalet informanterna uppger över 70 procent att de tittar på film eller tv en eller flera gånger per dag.

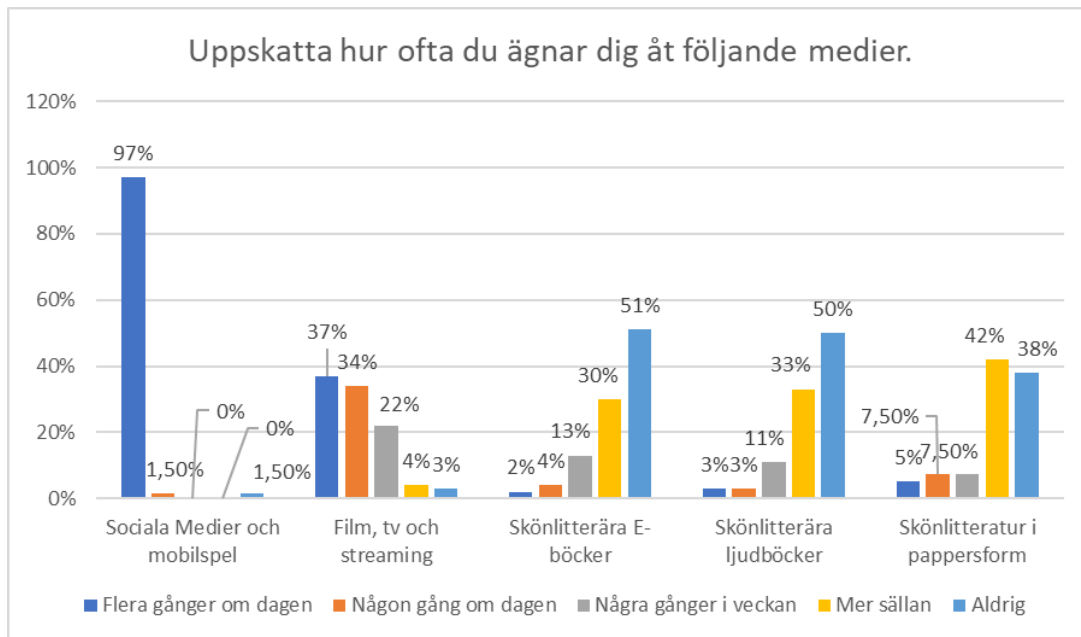

Diagram 3:H Uppskattad medieanvändning

Skönlitteratur har inte samma starka position hos eleverna. I genomsnitt uppger 46 procent av informanterna att de aldrig ägnar sig åt skönlitteratur i någon av de ovan nämnda formerna: e-bok, ljudbok eller bok i pappersform.

3.3.2 Vad kännetecknar en god bok?

Litterära urval görs på olika grunder i de olika klassrummen. Att fånga elevers intresse lyfter samtliga lärare som en viktig faktor. Rösterna är också samstämmiga i synen på vad elever uppskattar hos en bok: den ska vara verklighetsnära. För att undersöka om samstämmighet gällande läspreferenser återfinns även bland elevsvaren kan elevers läserfarenheter och kommentarer i samband med dessa studeras.

När eleverna ombads nämna mellan ett och tre verk som de hade läst under de senaste åren nämnde knappt hälften av de kvinnliga eleverna ett eller flera verk. Övriga lämnade fältet tomt eller skrev att de inte kunde minnas. Ett par elever skrev att de aldrig hade lyckats ta sig igenom en hel bok.

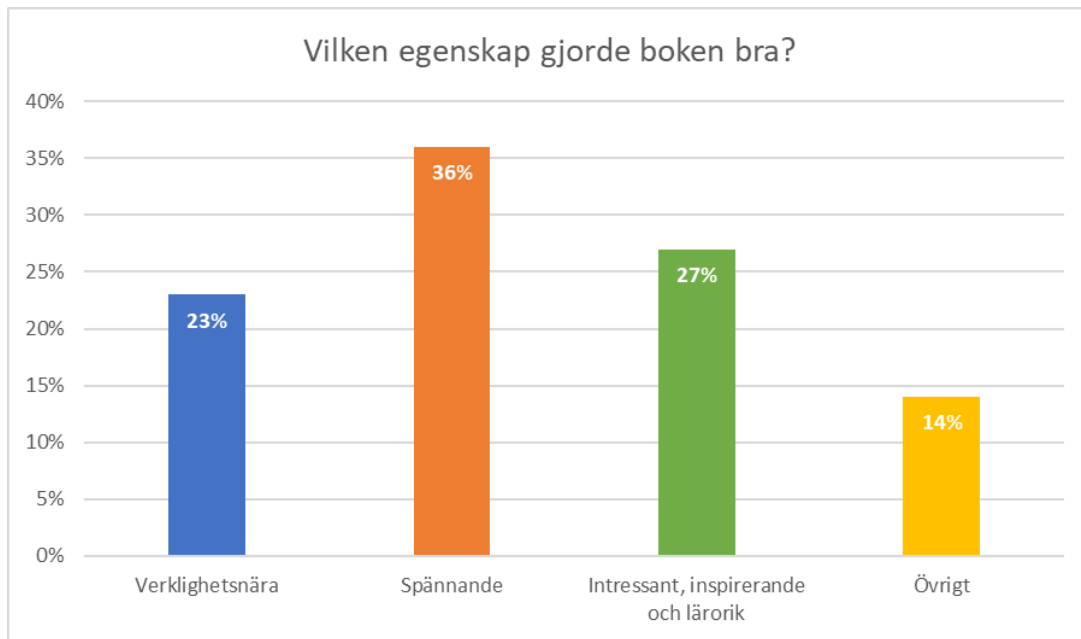

Diagram 3:I Efterfrågade litterära egenskaper

De elever som hade nämnt ett eller flera verk ombads välja det bästa och beskriva varför just den texten var bra. Denna möjlighet nyttjades av 32 procent av de kvinnliga eleverna. Bland dessa angav 23 procent att det var bokens nära koppling till verkligheten som gjorde den bra. Något fler, 27 procent svarade att boken var intressant, inspirerande eller lärorik och 36 procent att den var spännande. Resterande kommentarer hade inget samband med varandra eller någon av de etablerade kategorierna.

Bland elevsvaren är det således möjligt att till viss del bekräfta efterfrågan på handling och spänning samt verklighetsnära berättelser. Det framkommer också ett intresse för böcker som uppvisar andra kvaliteter. Bland kommentarerna kategoriserade under inspiration och intresse, lyfts kärlek och känslor fram som eftertraktade teman. Denna typ av litteratur uppmärksammas endast av en av lärarna, Anna. Hon säger att "[m]en sen har jag också märkt att elever under de senaste åren frågar vad som är poängen. 'Varför ska vi bara läsa sådant som är hemskt? Kan vi inte läsa något som slutar lyckligt?'". Bland elevsvaren framkommer efterfrågan på litteratur som lyfter fram kärlek och känslor inte bara hos eleverna i Annas klass. Generellt uppvisas en heterogen inställning till skönlitteratur i alla olika klasser. Resultatet indikerar på att läsintresset i dessa klasser tar sig uttryck på individnivå snarare än gruppnivå.

För denna frågeställning är det även intressant att lyfta fram elevernas möten med klassiska verk. I tabellen syns en jämförelse mellan de olika skolorna gällande kontakt med några utvalda klassiska verk.

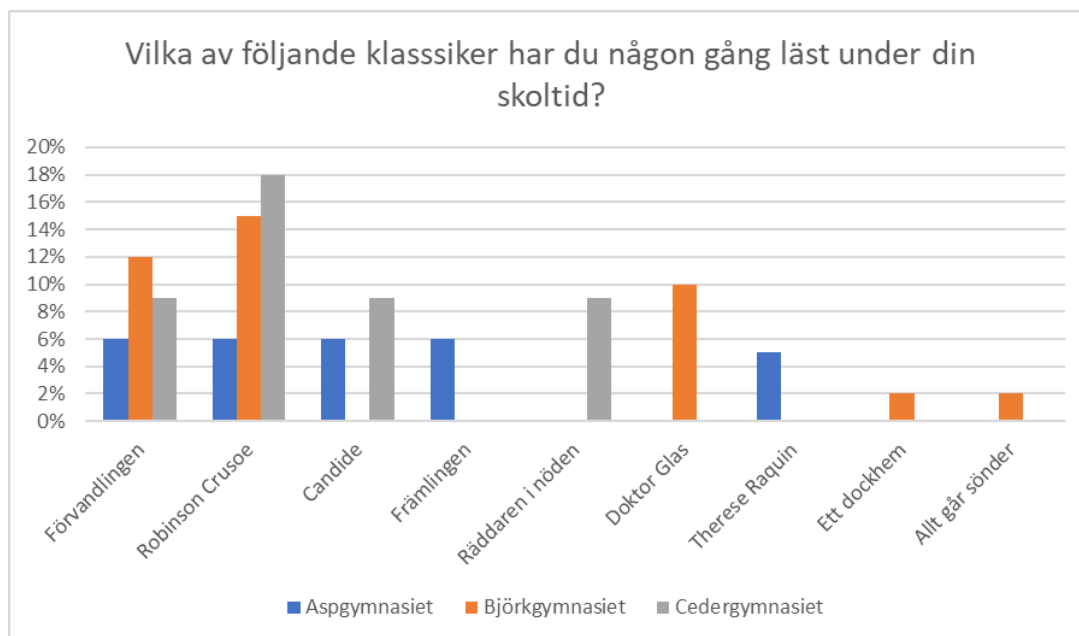

Diagram 3:J Skolläsning av klassiska verk

Värt att betona i förhållande till denna fråga är att resultatet enbart gäller ett antal utvalda klassiska verk. Möjligheten finns att elever på samtliga skolor har kommit i kontakt med andra klassiska verk än de som har inkluderats i studien. Både Carl och David lyfter fram att de har jobbat explicit med just klassiker, där Carl betonar att klassiker alltid är hans första litteraturval. David berättar om ett särskilt klassikermoment där han skapade en klassikerlista som eleverna fick välja från. Varken Anna eller Beatrice nämner explicit arbete med klassiker.

När eleverna uppmanades att ta ställning till ovan presenterade klassikerlista i förhållande till fritidsläsning såg svaren delvis annorlunda ut. Svartsfördelningen var mer spridd och det totala antalet läsningar var fler. Läsningen ökade framför allt bland eleverna på Aspskolan, där nio läsningar uppgavs gällande fritidsläsning jämfört med fyra läsningar under skoltid

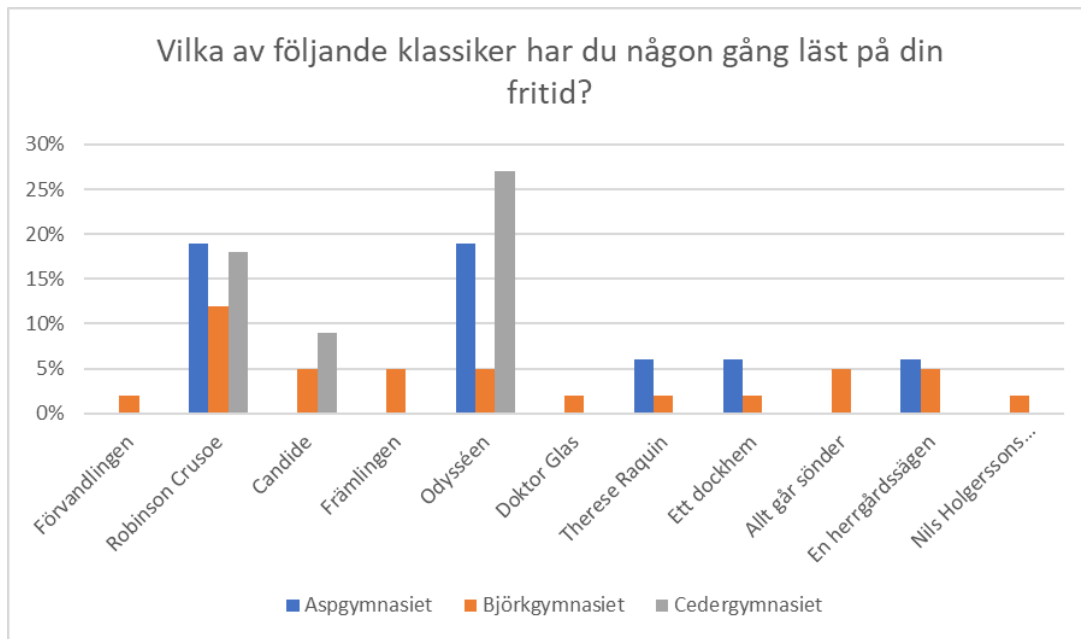

Diagram 3:K Fritidsläsning av klassiska verk

Eftersom enkätfrågan är möjlig att tolka på flera sätt kan det anta att verken som uppgetts delvis representerar egenvald läsning och delvis läsning som har skett på uppdrag av läraren men utanför skolans ramar. Förvandlingen av Franz Kafka och Doktor Glas av Hjalmar Söderberg är verk som nästan helt saknas i fritidsläsningen, men som uppkommer i fråga om skolläsning. Som motsats till detta nämns Odysseen av Homeros samt två verk av Selma Lagerlöf enbart i förhållande till fritidsläsning. *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige* fanns inte med på den ursprungliga listan, men en elev valde att nyttja alternativet att inkludera ett annat verk av de nämnda författarna på listan.

3.3.3 Läsning – ett mångbottnat begrepp

I studien uppkommer olika tankar kring begreppen läsning och skönlitteratur. Bland eleverna råder det framför allt en osäkerhet kring begreppet skönlitteratur. Sammantaget är det en traditionell syn på skönlitteratur som återges. Nästan alla kvinnliga elever anser att skönlitteratur ingår i traditionella pappersböcker och en stor andel hävdar också att det även ljud- och e-böcker innehåller skönlitteratur.

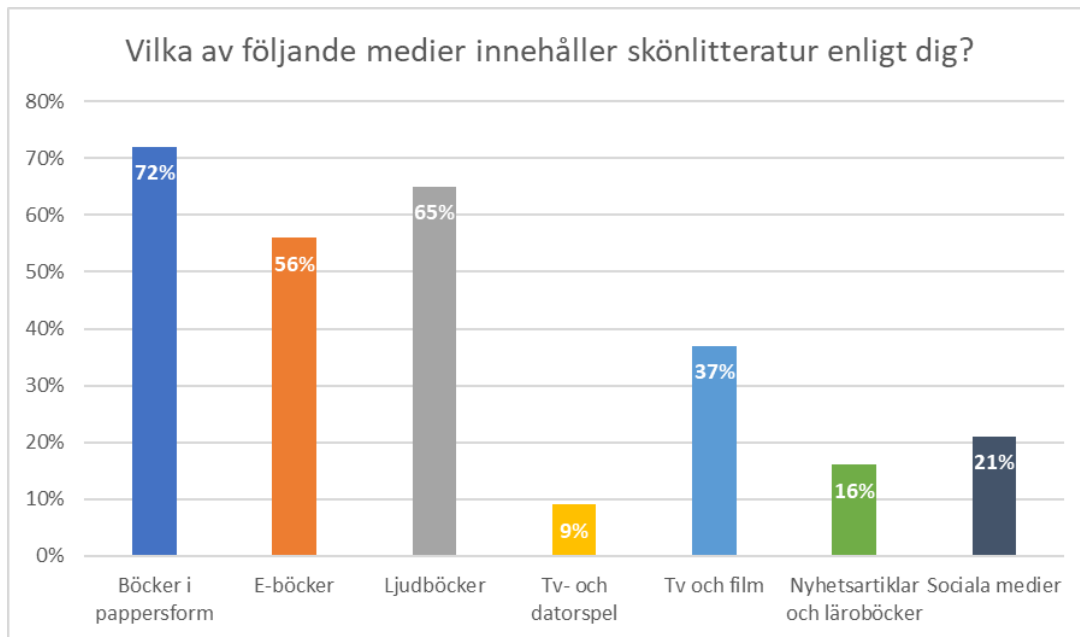

Diagram 3:L Medier med skönlitterära inslag

Frågan var ställd på ett sådant sätt att det var möjligt att välja alla svarsalternativ, vilket en av de kvinnliga eleverna också gjorde. Diagrammet visar att de flesta av de kvinnliga eleverna anser att skönlitteratur finns i böcker i pappersform, e-böcker och ljudböcker. Strax under 40 procent av de kvinnliga eleverna anser även att tv och film kan innehålla skönlitterära inslag. TV- och datorspel, som av många anses vara ett berättande medium, har endast markerats av 10 procent av de kvinnliga eleverna. Vid en jämförelse med undersökningens hela resultat återfinns en markant skillnad på denna punkt. Av de pojkar som deltog i undersökningen har 35 procent svarat att TV- och datorspel innehåller skönlitteratur.

En annan aspekt som är värd att uppmärksamma är att alternativet sociala medier har markerats av 21 procent av flickorna och 32 procent av pojkarna. Detta blir intressant då det uttalade målet med sociala medier är utgöra en möjlighet att dela sin vardag med omgivningen snarare än att återge berättelser av fiktionell karaktär. Den relativt höga svarsfrekvensen kan tolkas som en förväxling mellan ”medier som kan läsas” och ”skönlitteratur”. En annan potentiell tolkning är att allt fler bygger upp sina sociala medier som just berättelser som sträcker sig över olika digitala plattformar.

Även bland lärarna råder delade meningar om vad som egentligen ska räknas in i begreppet läsning. Framför allt saknas det konsensus kring inställningen till ljudböcker och högläsning.

Beatrice introducerade nyligen en gemensam ljudbok i en av sina klasser efter att ha mött motstånd mot traditionell läsning. Hon säger att ”[d]e skrek i klassrummet när jag sa att vi skulle läsa. Men jag löste det genom att vi lyssnade på det. Jag har Storytel och så fick de följa med i texten. Allihop verkar tycka att det är ganska härligt nu”.

Carl och David uppvisar inte samma positiva inställning till ljudböcker. David tar upp möjligheten att kombinera läsning av e-böcker med ljudböcker, men menar att den traditionella läsningen måste finnas med för att eleverna ska få träna på ord och meningsbyggnad. I intervjuens avslutningsskede utvecklar han sitt resonemang och säger att ”[l]yssnar du på en bok får du innehållet men du får inte alls den övning i språk och litteratur som jag tänker att man ska ha”. Carl menar att elevers läsförståelse inte utvecklas på samma sätt när de får välja att lyssna på böcker. Han går längre än David i sin övertygelse och menar att lyssna på texter inte kan klassas som läsning. Detta är ett resonemang som han själv benämner som elitistiskt. Han framhåller att han vill erbjuda sina elever utvecklingsmöjligheter och att dessa begränsas när eleverna får välja att lyssna på böcker. Möjligheter till djupanalys och inlevelse är de aspekter som han främst anser gå förlorade när eleverna tillåts lyssna på böcker.

I kontrast till ljudböcker är högläsning något som beskrivs med positiva ordalag av samtliga respondenter. Högläsning används för att skapa lugn i klassrummet, variation i undervisningen eller när eleverna upplevs som trötta under tidiga morgonlektioner. Det är en aktivitet som flera av respondenterna beskriver som ”trevlig” och som ett sätt att få alla att ”hänga med”. Läraren Anna beskriver att högläsning för henne är en självklarhet och att hon därför inte längre ser det som en form av anpassning.

3.3.4 Sammanfattning

Lärarnas fritidsläsning och övriga medieanvändning avspeglas inte i undervisningen i någon större utsträckning. Fler samband finns det mellan litteraturen som lärarna minns från sin utbildning och de klassiska verk som eleverna har tagit del av under skoltid. Elever anser att skönlitteratur kan finnas i flera olika medier, men det är inte skönlitterär läsning som upptar medparten av elevernas mediala aktiviteter. Istället uppvisar eleverna en sval inställning till skönlitterära verk, framför allt gällande klassiker. Studiens lärare delar bilden av att elever efterfrågar verklighetsnära texter med mycket spänning. Enkätundersökningen bekräftar till

viss del detta antagande, men visar också på ett intresse bland elever för litteratur med inslag av romantik, science fiction och fantasy.

4 Diskussion

I det avslutande kapitlet utvecklas och analyseras undersökningens resultat. Detta sker utifrån tre olika teman som alla relateras till studiens samtliga forskningsfrågor. Diskussionskapitlet avslutas med en framåtblick mot potentiell framtida forskning.

4.1 Med en intersektionell blick på normer

I studien framkommer en splittrad bild av kvinnliga elevers inställning till skönlitteratur. Å ena sidan uppvisar många kvinnliga elever en positiv attityd och menar att den skönlitterära läsningen är viktig. Detta är ett resultat som ligger i linje med resultaten från Nordberg (2014). Å andra sidan tar en stor andel av de kvinnliga eleverna avstånd från läsning och beskriver det som ”tråkigt”. Ett resonemang kring normer utifrån ett intersektionellt perspektiv kan bringa viss klarhet i grunderna till splittringen. De kvinnliga elever som uppvisar en positiv attityd stämmer väl in på den väletablerade normen om ”duktiga flickor”. Enligt normen förväntas kvinnor anta en positiv inställning till utbildning där det anses som viktigt att prestera goda skolresultat. De kvinnliga elever som uppvisar en mindre positiv inställning till läsning kan istället sägas ge uttryck för det breda känsloregister som traditionellt sett tillskrivs kvinnor. Med detta menas inte att flickor och pojkar har olika känslor, utan enbart att kvinnor historiskt sett har getts större utrymme att uttrycka fler känslolägen. Ur ett intersektionellt perspektiv är det här möjligt att se hur klass och kön påverkar i olika grad på individnivå. Enligt statistiken som presenterades i arbetets inledning är det fler döttrar till låginkomsttagare som söker yrkesprogram. Detta kan i vissa fall medföra en viss motståndskultur mot traditionellt lästunga ämnen. Detta exemplifieras av läraren David, när han lyfter upp hur eleverna bär med sig en negativ inställning till läsning hemifrån. Samtidigt påverkas också yrkesprogrammets elever av prestationskrav från samhället och dessa krav sägs ofta vara högre på flickor än på pojkar.

Studiens lärare är ovilliga att tala om könsnormer. Ingen av lärarna vill specificera några upplevda skillnader baserade på kön. Istället talar samtliga om yrkesprogrammets särskilda karaktär och hur förutsättningarna där skiljer sig från de som återfinns på högskoleförberedande program. Till viss del uttrycks detta genom infärgning från elevernas förväntade framtida yrken. Några av lärarna är positiva till samarbete med karaktärsämnen och uppger att de gärna skapar teman med koppling till elevernas framtida yrkesliv.

Intentionerna med ett sådant arbetssätt är goda, då lärarna syftar till att fånga elevernas intresse och skapa engagemang för svenskämnet. En potentiell bieffekt är att man bidrar till att befästa klassnormer och begränsar elevernas valmöjligheter inför framtiden. En annan av lärarna är kritisk till infärgning och betonar istället det kompensatoriska bildningsuppdraget. Eleverna får då tillgång till ett bredare register av klassiska verk och möjlighet att öva akademiska arbetsmetoder. Detta arbetssätt utmanar klassnormer men utgör samtidigt en risk för att förlora elevernas intresse. Om eleverna inte har tillgång till de verktyg som krävs för att ta till sig verken och delta i samtal, kan undervisningen få motsatt effekt och istället befästa normer om att klassisk litteratur inte är för alla. Samtliga respondenter betonade vikten av att eleverna går ut gymnasiet med de redskap som krävs för att hävda sina rättigheter i samhället. Den förmåga som framför allt lyfts fram här är läsförståelse, i kombination med förmågor kopplade till skrivning och argumentation.

Det finns en diskrepans mellan lärarnas uppfattning av elevers läsintresse och de svar som eleverna själva har uppgett. Flera av lärarna understryker att innehållsliga faktorer som snabba handlingsförlopp, få miljöbeskrivningar och explicit språkbruk uppskattas av elever. En av lärarna talar också om yttre faktorer och menar att eleverna uppskattar tunna, lättlästa böcker. Av de verk som elever har angett att de har läst och uppskattat återfinns flera verk som har långsamt handlingsförlopp, gedigna miljöbeskrivningar eller omfattande tjocklek. Exempelvis uppgavs Harry Potter-serien av flera elever, där varje bok omfattar omkring 400–1000 sidor och innehåller tillräckligt med miljöbeskrivningar för att måla upp en parallell värld. En annan bok som uppmärksammades var *The Notebook*, som har ett enkelt, men lågintensivt handlingsförlopp. I boken gestaltas en och samma kärleksrelation i två olika skeenden i livet.

En potentiell förklaring till diskrepansen mellan lärares uppfattningar och elevers preferenser kan vara tidsbrist och stofffrängsel. Under ett läsår är det många olika moment som ska hinnas med och färdigheter som ska testas på olika sätt. Samtidigt skiljer sig de kognitiva förmågor som krävs för att läsa, förstå och analysera ett litterärt verk från de förmågor som används av elever i vardagslivet. Är det så att många elever saknar de verktyg som krävs för litterär analys? Kan detta bero på de under skoltid aldrig får tillräckligt med tid för att sätta sig in i ett verk på djupet och träna dessa kompetenser?

4.2 Ett onyanserat läsbegrepp

Vid genomförandet av studien blev det tydligt att begreppen ”läsning” och ”skönlitteratur” inte var helt självklara för elever. De flesta var säkra på att böcker i någon form, som ljudböcker, e-böcker och pappersböcker kan innehålla skönlitteratur. Många uppgav också läromedel, sannolikt med skönlitterära antologier i åtanke. Mer oväntat var att en stor andel markerade sociala medier, vilket inte brukar uppfattas som ett medium med skönlitterära inslag. Detta kan bero på en osäkerhet på skillnaden mellan ”skönlitteratur”, ”berättelser” och ”läsning i allmänhet”. Det kan också bero på en mer multimodal syn på skönlitteratur och ett, kanske omedvetet, vidgat textbegrepp. Om man, liksom Olin-Scheller, ser att text kan innefatta även ljud och rörliga medier och ser att berättelser kan skapas på flera olika plattformar i en konvergenskultur, då kan sociala medier kanske klassas som ett skönlitterärt medium. De generationer som nu intar gymnasieskolan har växt upp med internet och har haft tillgång till sociala medier sedan de var små. Jenkins (2012) beskriver hur skönlitteratur bland unga allt mer uppfattas som en del av ett multimodalt berättelsenätverk. Kanske är det dags för gymnasielärare att lyfta blicken mot mediala trender och öppna upp för ett vidgat perspektiv på skönlitteratur också i skolans värld?

Även studiens lärare gav till viss del uttryck för skilda uppfattningar om begreppet läsning. Uppdelningen i olika lästyper var gemensam för samtliga respondenter. En tydlig skillnad markerades mellan skönlitterär läsning och läsning av mer informativ karaktär. Samtidigt betonade respondenterna att ”all läsning är god läsning” och att de ville ge sina elever möjlighet att kontinuerligt träna olika former av läsning. Skilda uppfattningar uppstod när begreppet läsning skulle definieras. Den ena hälften av respondenterna presenterade det som självklart att läsning också innefattar att lyssna på böcker, genom högläsning eller ljudböcker. Den andra hälften ansåg att detta inte kan klassas som läsning, i alla fall inte om eleven inte följer med i texten samtidigt. En förklaring till denna tudelning kan möjligen finnas i läsningens bakomliggande syften. Om man ser utvecklingen av läsförståelse, stavning, lässtrategier och andra textnära kompetenser som läsningens främsta mål framstår det som självklart att det inte räcker att lyssna på en bok. Om det istället är mer analytiska förmågor och narrativ kompetens som står i fokus, blir det lika självklart att se ljudböcker som en av flera möjliga läsmetoder.

Känslan av att ”vara en läsare” framkommer som en intressant faktor vid en jämförelse av de båda undersökningarna. En klar majoritet av eleverna gav uttryck för en medieanvändning som indikerar på mycket läsande i vardagen, framför allt på sociala medier. En stor andel av eleverna uppgav också att de anser att sociala medier kan innehålla skönlitterära inslag. Vardagsläsningen till trots, framkom det i lärarintervjuerna att flera av lärarna upplever att deras elever inte uppfattar sig som läsare. Samtidigt uppger tre av fyra av respondenter att de läser skönlitteratur regelbundet. Även den lärare som för tillfället inte finner tid till att läsa, uppvisar en positiv inställning till skönlitterär läsning och vill inkludera sina elever i en läsandekultur. Bland elevkommentarerna och lärarsvaren anas en underliggande tanke om att det finns en läsarhierarki, där vardagsläsning på sociala medier inte identifieras som ”riktig” läsning. Detta står i kontrast till övriga resonemang om att all läsning är god och att skönlitterär läsning enbart är en av flera lästyper.

4.3 Kampen om medieutrymmet

Studiens resultat visar att elever tillbringar mycket tid framför skärmar, samtidigt som en stor andel av de kvinnliga eleverna uppger att de inte läser mer på grund av tidsbrist. Det är därmed tydligt att skönlitterär läsning inte prioriteras av studiens informanter. Genom svaren i intervjustudien framkommer att lärarnas uppfattning är att elever föredrar verklighetsnära litteratur med snabb och rak handling. Detta bekräftas delvis av enkätsvaren men bland dessa återfinns också en efterfrågan på romantiska skildringar. En av lärarna kopplar elevernas skönlitterära preferenser till deras övriga mediekonsumtion. Vanan vid multimodala medier som kombinerar text, ljud och bild i ett snabbt tempo gör det svårt att finna ro och intresse till att läsa långa stycken av svart text mot vit bakgrund. Samma lärare menar också att eleverna söker direkta känsloupplevelser. Att successivt bygga upp en bild av en karaktär och dess historia står i stark kontrast till elevernas vardag, där nästan allting kan nås genom en sökning på ett par sekunder.

Skönlitteraturens plats i svenskundervisningen kan också kopplas till tidigare resonemang kring läsning. Bland de intervjuade lärarna framkommer delade meningar kring vilken litteratur som bör introduceras i klassrummet. En av lärarna väljer litteratur på egna preferenser, en annan vill att litteraturen ska vara lätt för eleverna att ta till sig och för en tredje är det viktigt att alla får tillgång till samma läsupplevelse. Detta resultat ligger i linje med Lotta Bergmans forskning (Bergman 2007, 2013). Lärarna i hennes studier uppvisade

stora individuella skillnader gällande grunder för litteratururval och uttryckte en osäkerhet kring val av klassgemensam litteratur. Om lärarna uppvisar relativt skilda grunder för litteratururval, så är elevsvaren gällande skolläsning mer samstämmiga. Flera elever minns inte något litterärt verk alls som de har läst i skolan. En del lyfter fram en ungdomsbok eller en västerländsk klassiker. Inget av de verk som uppmärksammas i samband med skolläsning får några större lovord från läsaren. Resultaten gällande skolläsning och tidsbrist kan kopplas till Nordberg (2014), där eleverna gör en tydlig skillnad på skolläsning och fritidsläsning. Eleverna i Nordbergs studie upplevde att skolläsningen mest handlade om att bocka av uppgifter medan fritidsläsning skapar utrymme för reflektion. Det går inte att säkerställa att de elever som har deltagit i detta arbete tänker i liknande banor eftersom de inte har haft samma möjlighet att utveckla sina svar, men det är en möjlig förklaring till det något svalare intresset för skolläsning än för fritidsläsning.

Eftersom studien har ett fokus på kvinnliga elevers läsning blir resultaten från Christina Olin-Schellers (2006) avhandling särskilt intressanta i sammanhanget. I hennes studie uttryckte flera flickor att de saknade kvinnliga perspektiv i litteraturen samt att skolläsningen hamnade långt från deras övriga textvärldar och därför inte gav upphov till något emotionellt engagemang (s.243). I denna studie hamnar de titlar som lyfts fram i samband med skolläsning långt ifrån de titlar som uppmärksammas gällande de kvinnliga elevernas läsintresse. I skolläsningen uppmärksammas västerländska klassiker skrivna av män och ungdomsboken *När hundarna kommer*. De verk som presenteras i samband med kvinnliga elevers fritidsläsning har ofta en kvinnlig huvudkaraktär och skildrar kärlek, magi och dystopiska samhällen. Eftersom materialurvalet är begränsat är det svårt att dra några generella slutsatser, men studien visar ändå indikationer på att den litteratur som väljs ut för skolläsning utgår från genussystemets andra logik. Gunilla Molloy (2002) uppmärksammade i sin studie att de texter som läses i skolan tenderar att vara skrivna av män och handla om män. Detta resonemang stöds också av resultaten som presenterats av Katrin Lilja Waltå (2015). Som tidigare nämnt, så visade hennes textanalys att litteratur som specialutformats för ett flickdominerat yrkesprogram innehöll ungefär lika många textsidor skrivna av män som av kvinnor. För yrkesprogram i allmänhet var 32 procent av textsidorna författade av kvinnor. Över femton år efter Molloy's studie verkar hennes slutsats angående manlig litterär dominans ännu vara aktuell.

När det gäller val av texttyper är lärarna mer samstämmiga. Noveller och nyhetsartiklar är de texttyper som främst förekommer i intervju svaren med hänvisning till texternas lätthanterliga format. Ett längre skönlitterärt verk läses en eller ett par gånger om året. Lärarna gör en tydlig uppdelning mellan språk- och litteraturundervisning men inkluderar läsning som en viktig förmåga att utveckla inom båda områdena. Till studiens nackdel fick respondenterna ingen direkt fråga om läsning i förhållande till övriga medier i sin undervisning. Lärarna var informerade om att skönlitterär läsning var temat för studien men uppmärksammades inte på det multimodala intresset. Genom att ställa frågor inriktade på medier ur ett mer generellt perspektiv hade det varit lättare att studera den skönlitterära läsningens plats ur ett helhetsperspektiv.

4.4 Studiens begränsningar och framtida forskningsmöjligheter

Den aktuella studien har genomförts med begränsningar gällande såväl tid, kunskap och materiella resurser. I en mer omfattande studie hade metodurvalet sannolikt baserats på andra grunder än det nuvarande bekvämlighetsurvalet. Enkät- och intervjufrågorna hade bearbetats och testats i flera steg och resultatet hade analyserats mer ingående. Trots att studien är småskalig finns det dock intressanta uppslag för vidare forskning.

Ett alternativ relaterar till studiens intersektionella ansats. Detta arbete behandlar enbart undervisning i svenska som förstaspråk, vilket resulterar i begränsade förutsättningar för intersektionell analys. Genom en komparativ studie mellan svenska och svenska som andraspråk skulle klass, kön och etnicitet kunna undersökas mer djupgående ur ett intersektionellt perspektiv. En sådan undersökning hade också varit intressant utifrån ett demokratiskt och kompensatoriskt fokus. Då skönlitteratur har en mindre framträdande position inom svenska som andraspråk, vore det intressant att undersöka skillnader i hur lärare och elever ser på skönlitterär läsning och dess betydelse för framtiden.

5 Referenslista

- Asplund, S-B. (2010) *Läsning som identitetsskapande handling. Gemenskapande och utbrytningsförsök i fordonspojkers litteratursamtal*. (Doktorsavhandling, Karlstad University Studies, 2010:4). Karlstad: Karlstads Universitet. Hämtad från: <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:292579/FULLTEXT02.pdf>
- Barmark, M. & Djurfeldt, G. (2015) *Statistisk verktygslåda 0: att förstå och förändra världen med siffror*. Lund: Studentlitteratur
- Bergman, L. (2007) *GYMNASIESKOLANS SVENSKÄMNE: En studie av svenskundervisningen i fyra gymnasieklasser*. (Doktorsavhandling). Malmö: Malmö Högskola. Tillgänglig: <http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/4465/avhandling.pdf?sequence=1&isAllo wed=y>.
- Bergman, L. (2013) Textval i en global värld: Lärares tankar om val av texter i svenska på gymnasiet. I A. Boglind, P. Holmberg, & A. Nordenstam (Red.), *Mötesplatser - texter för svenskämnet* (s. 245–263). Lund: Studentlitteratur.
- De los Reyes, P. & Mulinari, D. (2005). *Intersektionalitet: Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.
- Hirdman, Y (1988). Genussystemet – Teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning (Maktutredningen, 23). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2077/41325>.
- Jenkins, H. (2012). *Konvergenskulturen: Där gamla och nya medier kolliderar*. Göteborg: Daidalos.
- Lilja Waltå, K. (2016). "Äger du en skruvmejsel?" *Litteraturstudiets roll i läromedel för gymnasiets yrkesinriktade program under Lpf 94 och Gy 2011*. (Doktorsavhandling). Göteborg: Göteborgs Universitet. Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2077/45568>.
- Lundström, S. & Olin-Scheller, C. (2010) Narrativ kompetens: En förutsättning i multimodala textuniversum? *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 2010(3–4), 107–117. Tillgänglig: <http://ltu.diva-portal.org/smash/get/diva2:975599/FULLTEXT01.pdf>
- Lykke, N. (2003). Intersektionalitet – ett användbart begrepp för genusforskningen? *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 2003(1), s.47–57.
- Malmgren, L-G. (1996). *Svenskundervisning i grundskolan*. Lund: Studentlitteratur.

- Mazzoni, S.A., Gambrell, L.B., & Korkeamak, R-L. (1999) A CROSS-CULTURAL PERSPECTIVE OF EARLY LITERACY MOTIVATION. *Reading Psychology*, 20(3), 237-253. Doi: 10.1080/027027199278411.
- Molloy, Gunilla (2002). *Läraren, litteraturen, eleven: en studie om läsning av skönlitteratur på högstadiet*. (Doktorsavhandling) Stockholm: Lärarhögskolan. Tillgänglig: <https://pubs.sub.su.se/5730.pdf>.
- Nordberg, O. (2017). *Avkoppling och analys: Empiriska perspektiv på läsarattityder och litterär kompetens hos svenska 18-åringar*. (Doktorsavhandling). Uppsala: Uppsala Universitet. Tillgänglig: <http://uu.divaportal.org/smash/get/diva2:1088231/FULLTEXT01.pdf>
- Olin-Scheller, C. (2006). *Mellan Dante och Big Brother: En studie om gymnasieelevers textvärldar*. (Doktorsavhandling 2006:67). Karlstad: Karlstad University Studies.
- Olin-Scheller, C. (2014). *Läsrörelser – om läsande, läsundervisning och nya medier i PISA-undersökningarnas tidevarv*. Karlstad: Karlstads Universitet.
- SCB (2017). *Minskat intresse för gymnasiets yrkesprogram*. Hämtad 2018-09-23 från: <http://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Minskat-intresse-for-gymnasiets-yrkesprogram/>
- Skolverket (2010). *Rustad att möta framtiden? PISA 2009 om 15-åringars läsförståelse och kunskaper i matematik och naturvetenskap. Resultaten i koncentration*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Hämtad från: <https://www.skolverket.se/publikationer?id=2705>
- Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

6 Bilaga 1: Förteckning över ungdomslitteratur

Här nedan presenteras den ungdomslitteratur som återfinns i enkätundersökningen. I samband med verken presenteras en kort sammanfattning från återförsäljaren.

***Cirkeln* av Mats Strandberg och Sara Bergmark Elfgren**

Engelsfors. Vackert namn, risig stad. Omgiven av djupa skogar där människor ofta går vilse och försvinner. Sex tjejer har just börjat gymnasiet. De har inget gemensamt - förutom att en uråldrig ondska jagar dem. Höstterminen har just börjat när en elev hittas död på en av gymnasieskolans toaletter. Alla förmodar att det var ett självmord. Alla utom de som vet sanningen.

En natt då månen färgats mystiskt röd förs sex tonårstjejer till den nedlagda folkparken. De vet inte hur de har kommit dit eller varför de är där, men utan varandra kommer de inte att överleva. De får veta att de är häxor. De Utvalda, som nämns i en uråldrig profetia. Plötsligt är gymnasiet på liv och död - bokstavligt talat. De måste lära sig samarbeta trots sina olikheter, och kontrollera de magiska krafter som vaknat till liv inom dem. Tiden håller på att rinna ut. De måste hitta och besegra ondskan som jagar dem, innan ondskan hittar dem.

(Hämtad 2019-05-13 från Bokus.com)

***Den ökända historien om Frankie Landau-Banks* av E. Lockhart**

Frankie Landau-Banks har förändrats under sommarlovet. När hon till hösten kommer tillbaka till sin internatskola blir hon tillsammans med den populära Matthew Livingston. I Matthews sällskap får Frankie en ny social status och nya vänner, men hon träder också in i en värld full av hemligheter. Hon får nys om att Matthew är med i ett hemligt sällskap: ett sällskap där bara killar är välkomna. Frankie vägrar låta sig nedvärderas eller uteslutas på grund av sitt kön. Hon vet att Matthew ljuger och undanhåller saker för henne. I tysthet börjar hon därför smida planer för att visa att hon är smartare än killarna.

(Hämtad 2019-05-13 från Bokus.com)

***Divergent* av Veronica Roth**

I Beatrice Pryors dystopiska hemstad Chicago är samhället uppdelat i fem falanger: De ärliga, De osjälviska, De tappra, De fridfulla och De lärda. En särskild dag varje år måste alla sextonåringar välja vilken falang de vill tillhöra för resten av livet. För Beatrice står valet mellan att stanna kvar med sin familj hos De osjälviska eller att vara den hon innerst inne är.

Hon gör ett val som överraskar alla, inklusive henne själv. Under den hårda initieringsfas som följer, döper Beatrice om sig till Tris och tvingas utkämpa strider mot sina medkandidater för att upptas av De tappra. Bara de tio bästa släpps in, de övriga tvingas leva

utanför samhället som falanglösa. Under extrema fysiska och psykiska prövningar måste Tris avgöra vilka som är hennes verkliga vänner och vad hon egentligen känner för sin mystiske instruktör, Four. Tris bär också på en farlig hemlighet. När samhället hotas av våldsamma konflikter inser hon att den skulle kunna rädda de människor hon älskar. Om den inte förgör henne först.

(Hämtad 2019-05-13 från Bokus.com)

Förr eller senare exploderar jag av John Green

Hazel är 17 år och kommer aldrig att bli frisk igen. Det har hon vetat sedan dagen då hon fick sin cancerdiagnos för tre år sedan. Hazels mamma är orolig för att Hazel ska missbruka Americas Next Top Model och bli allt mer isolerad hemma vid teven. Depression är ju en vanlig bieffekt till cancer har hon läst (Hazel menar att det inte är cancer som gör henne deppig - det är vetenskapen om att hon ska dö). Lösningen blir att anmäla Hazel till kyrkans stödgrupp för unga med cancer. Men mötena visar sig vara allt annat än uppiggande och följer ungefär samma mönster som ett AA-möte.

Men en eftermiddag i den där stödgruppen förändras livet. Augustus Waters, friskförklarad från sin cancer, dyker upp. Hazel möter Augustus Waters blick och deras kärlekshistoria ska komma att bli en sådan som poeterna diktar om. E p i s k. Det här är en berättelse om cancer, visst, men det är framförallt en förkrossande vacker och gripande historia om livet, Hazel Grace och Gus. Om att vara ung och ändå stå med ena foten i graven. Om att tro att man aldrig mer kommer att bli glatt överraskade. Om att få sin sista önskan uppfylld. Att få beröras på så många sätt, skratta, komma till insikter och gråta, är litteratur när den är som allra bäst.

(Hämtad 2019-05-13 från Bokus.com)

Harry Potter och de vises sten av J.K Rowling

Det sista sommarlovet från Hogwarts är snart slut och Harry Potter väntar otåligt på Privet Drive. Medlemmar ur Fenixorden ska komma och hämta honom och föra honom till en säker plats, utan att Voldemort och hans anhängare får reda på vart han tar vägen. Men när han väl kommit i säkerhet - vad ska han göra då? Hur ska Harry kunna utföra den livsfarliga och omöjliga uppgiften som professor Dumbledore har gett honom?

(Hämtad 2019-05-13 från Bokus.com)

Hungerspelen av Suzanne Collins

Varje år direktsänds Hungerspelen som en av de största mediala händelserna. Från varje distrikt väljs två ungdomar mellan tolv och arton ut att delta. De lottas fram, och skickas omedelbart till huvudstaden där de ska stajlas, tränas och visas upp i direktsända intervjuer.

De måste se till att vinna folkets gunst för att få sponsorer. Varje år konstrueras en ny spelplats där ungdomarna släpps ut. Men bara den som överlever får åka hem!

Katniss Everdeen är fjorton år. Hon älskar sin lillasyster Prim över allt annat, och försöker skydda henne från allt hemskt i distrikt tolv, men mot Hungerspelen har hon inget skydd. Det namn som dras i lottningen i distrikt tolv är Primrose Everdeen, och Katniss ser ingen annan utväg än att själv ta Prims plats i spelen...

Suzanne Collins har skrivit en gastkramande framtidsroman om liv och död. men det är lika mycket en roman om vår tids television - som är grym, rå, falsk och egentligen bara handlar om en sak - tittarsiffror.

(Hämtad 2019-05-13 från Bokus.com)

Jag, En av David Levithan

Tänk dig att varje morgon vakna upp i en ny kropp, i ett nytt liv. Vara en person för en dag, och sedan någon annan. Så ser livet ut för En. Hen vet inte varför, bara att det alltid varit så. Och En anpassar sig, ända tills hen möter Rhiannon och blir förälskad. Den morgonen har En vaknat upp som Justin, Rhiannons pojkvän, men vad händer imorgon, när En är någon helt annan? Samma person, med samma känslor, i en främmande människas kropp. Kan kärleken verkligen övervinna allt?

(Hämtad 2019-05-13 från Bokus.com)

Legend av Marie Lu

Det som en gång var västra USA är nu Republiken, en nation som ständigt befinner sig i krig med sina grannar. Femtonåriga June är född i en elitfamilj i ett av Republikens rikaste distrikt, och hon får sin utbildning i Republikens högsta militära kretsar. Day, däremot, är född i slummen och är landets mest eftersökta brottsling. Men hans motiv är kanske inte så illasinnade som de verkar

June och Day är från två olika världar, och det finns ingen anledning till att deras vägar skulle korsas förrän den dag då Junes bror Metias mördas och Day blir huvudmisstänkt. Indragen i den ultimata katt-och-råtta-leken kämpar Day för sin familjs överlevnad, medan June söker hämnd för Metias död. Men så upptäcker June och Day, i en chockartad vändning, sanningen om vad som har sammanfört dem. Och hur skrämmande långt deras hemland är berett att gå för att bevara sina hemligheter.

(Hämtad 2019-05-13 från Bokus.com)

När hundarna kommer av Jessica Schiefauer

Den här sommaren älskar Ester och Isak varandra vettlöst. Den här sommaren kommer deras kärlekshistoria att solkas, falla sönder och återuppstå. Den här sommaren misshandlas en ung pojke till döds vid en stilla insjö. Och Isaks lillebror var där när det hände. Jessica Schiefauers roman är en förtätad och aktuell berättelse om kärlek, besatthet och om våld. Ester och Isak. Isak och Ester. Två unga människor i ett litet samhälle i Sverige. Småstadstristessen den här våren löper sida vid sida med de nynazistiska strömningar som blir allt synligare: Ett hakkors i svart bläck på mattebokens pärm, en torshammare om halsen, skrålände fyllesång om fosterlandet på festerna. När Ester och Isak en vårkyllig kväll möts på en av festerna vid sjön förändrar de varandra. Deras förälskelse väcker dem till liv. Ester sover allt oftare över i Isaks pojkrum, äter frukostmackorna vid hans köksbord. Isak har en lillebror som heter Anton. Och det här är berättelsen om Esters och Isaks stora kärlek. Och det är berättelsen om när Anton tog en annan människas liv.

(Hämtad 2019-05-13 från Bokus.com)

Till alla killar jag har gillat av Jenny Han

I sitt rum har sextonåriga Lara Jean en hattask full med kärleksbrev. Det är inte kärleksbrev som hon har fått, utan som hon har skrivit själv. Hon har skrivit ett för varje kille hon har varit kär i fem stycken totalt. I sina brev kan hon ösa ur sig alla sina känslor, men det är inte meningen att någon annan ska få se dem. Breven är bara till för henne. Men så en dag är de borta. Postade. Och alla killar som Lara Jean någonsin har gillat får reda på hur hon känner. Det värsta är att en av dem är hennes storasysters före detta pojkvän. Helt plötsligt är Lara Jeans kärleksliv, som tidigare bara existerade i fantasin, helt utom kontroll.

(Hämtad 2019-05-13 från Bokus.com)

7 Bilaga 2: Lista över kvinnliga elevers fritidsläsning

I denna bilaga presenteras de verk som eleverna fritt har uppgett att de har tagit del av under sin fritid.

Titel och författare	Antal läsningar
<i>Alex Dogboy</i> av Monica Zak	1
<i>Bilbo – en hobbits äventyr</i> av J.R.R. Tolkien	1
<i>Carry On</i> av Rainbow Rowell	1
<i>Det</i> av Stephen King	1
<i>Divergent</i> av Veronica Roth	1
<i>Du & du & du</i> av Per Nilsson	1
<i>Eld & blod: historien om huset Targaryen</i> av George R.R. Martin	1
<i>Eldens gåta</i> av Henning Mankell	1
<i>Eldens hemlighet</i> av Henning Mankell	1
<i>Eleonor & Park</i> av Rainbow Rowell	1
<i>Ett öga rött</i> av Jonas Hassen Khemiri	1
<i>Förr eller senare exploderar jag</i> av John Green	2
<i>Förvandlingen</i> av Franz Kafka	1
<i>Harry Potter-serien</i> av J.K Rowling	4
<i>Hemsökta</i> av Magnus Nordin	1
<i>Himlen börjar här</i> av Jandy Nelson	1
<i>Hungerspelen</i> av Suzanne Collins	4
<i>Ibland mår jag inte så bra</i> av Therése Lindgren	1
<i>Insurgent</i> av Veronica Roth	1
<i>Kort kjol</i> av Christina Wahldén	1
<i>Legend</i> av Marie Lu	1
<i>Livet efter dig</i> av Jojo Moyes	1
<i>Magikerna</i> av Lev Grossman	1
<i>Maze runner-serien</i> av James Dashner	3
<i>Mig äger ingen</i> av Åsa Linderborg	1
<i>Min superkraft!</i> av Viktor Frisk	1
<i>Miss Peregrines hem för besynnerliga barn</i> av Ransom Riggs	1
<i>Ny i klassen</i> av Thomas Halling	1
<i>När hundarna kommer</i> av Jessica Schiefauer	6
<i>Pojken i randig pyjamas</i> av John Boyne	1
<i>Röd drottning</i> av Victoria Aveyard	1
<i>Skattkamarön</i> av Robert Louis Stevenson	1
<i>Stolthet och fördom</i> av Jane Austen	1
<i>The Death House</i> av Sarah Pinborough	1
<i>The Notebook</i> av Nicholas Sparks	2
<i>Thug Notes: A Street-Smart Guide to Classic Literature</i> av Sparky Sweets	1
<i>Twilight-serien</i> av Stephenie Meyer	1
<i>Under kupolen</i> av Stephen King	1
<i>Username: Evie</i> av Joe Sugg	1
<i>Vem bryr sig?</i> av Therése Lindgren	1
<i>Vi är en</i> av Sarah Crossan	1

8 Bilaga 3: Intervjuguide

I denna bilaga återfinns den intervjuguide som har använts vid genomförandet av lärarintervjuerna. Intervjuguiden är indelad i tre delar.

Läsintresse

- Vilka skönlitterära genrer tycker du själv om att läsa?
- Hur mycket tid uppskattar du att du ägnar åt skönlitterär läsning i jämförelse med sociala medier, tv-spel, film och tv under din fritid?
- Hur länge har du arbetat som lärare?
- Vilka böcker minns du från din tid på lärarutbildningen? Varför tror du att just dessa har fastnat?
- Hur motiverar du skönlitterär läsning för dina elever?

Läsattityder

- Hur uppfattar du elevers inställning till skönlitterär läsning?
- Vad tror du att de värderar högst hos en roman?
- Upplever du skilda attityder till skönlitterär läsning bland de elever som du har undervisat?
- Om ja, uppfattar du dessa skillnader som individuella eller ser du några mönster kopplade till kön, socioekonomisk status eller gymnasieprogram?

Läsmöjligheter

- Vilka typer av texter brukar du främst läsa med dina elever (t.ex. noveller eller nyhetsartiklar)?
- Vilka anser du vara de viktigaste syftena med läsning i klassrummet?
- Hur resonerar du när du gäller texturval i dina klasser?
- Hur tänker du kring särskilda anpassningar i förhållande till läsning?

Avslutningsvis: Hur skulle du, med egna ord, beskriva uppdraget med gymnasieskolans svenskundervisning och svensklärares roll i detta uppdrag?

Har du något att tillägga som du ännu inte har fått möjlighet att lyfta?